

** (Hős lengyel.) Bogdanowicz lengyel fölkelő-főnököt a kivégzés helyén Chruszejew orosz tábornok kegyelmekérésére kívánta bírni. „Kérjen ön kegyelmet, ön még fiatal!” mondá az elítéltek. „Igaz, fiatal vagyok” — felelt e lengyel hős — „de az ügy, melyért meghalok, vén!” — De hiszen önnek anyja van! „Anyám szegény néma, hát, ha kegyelmet kérek,” szólta a hős és meghalt.

** (Halálózás) Nagykanizsán e hó 18-án temették el Stern Jakab segéd-rabbiát éltének 82-ik évében. 56 évig működött ott mint segéd-rabbi. Hátrahagyott 79 utódot, u. m. 7 gyermeket, 48 unokát és 24 másod unokát. Tetemei előbb a helybeli zsinagógába vitettek, hol 3 rabbi tartott fölötte gyászbeszédet.

Nemzeti színház.

Péntek, mártius 20. „A völgy liloma.” Dráma 5 felv.

Szombat, mártius 21. „Dinorah,” vagy a „Floermeli bucsu.” Vig. opera 3 felv.

Vasárnap, mártius 22. „Két pisztoly.” Népszínmű 3 felv. Szíglitétől.

Hétfő, mártius 23. Először „A kártyavető.” Dráma 5 felv., előjátékkal. Sejour Viktor után fordította Feleki. Ismét egy azon romantikus darabok közül, melyekben nem a cselekvények belső fejlődése, hanem külső események s különösen a színpadi hatásadásra van tekintet a főszereplő, s így ha megragadják a figyelmet, de semmi tanulságot nem nyújtanak. Átültetése színrodalmunkon nem sokat segített. Az előadásról azonban csak dicsőítőleg szólhatunk. Különösen Feleki, Jókai, s Tóth József egész fényükben ragyogtak.

Kedd, mártius 24. Ugyanaz, másodsor.

Szerda, mártius 25. „Szavalati és ének-akadémia” 3 szakaszban. Jövedelme a nemzeti színház zenekarának átalakítására volt szentelve.

Csütörtök, mártius 26. „Rigoletto.” Opera 3 felvonásban. Füredi, a népdalok hőse, ez estén bucsuzott el a nemzeti színházról, melynek közönsége öt visszaohajtani nem szűnik meg.

Budai népszínház.

Mártius 20. „A falusiak.” Vigjáték 4 felv. Szíglitétől. Díjmentes népeledás.

Mártius 21., 22., 23. „Dunán apó és fia utazása.” Operette 3 felv. Offenbachtól. A színház mind a háromszor tele volt.

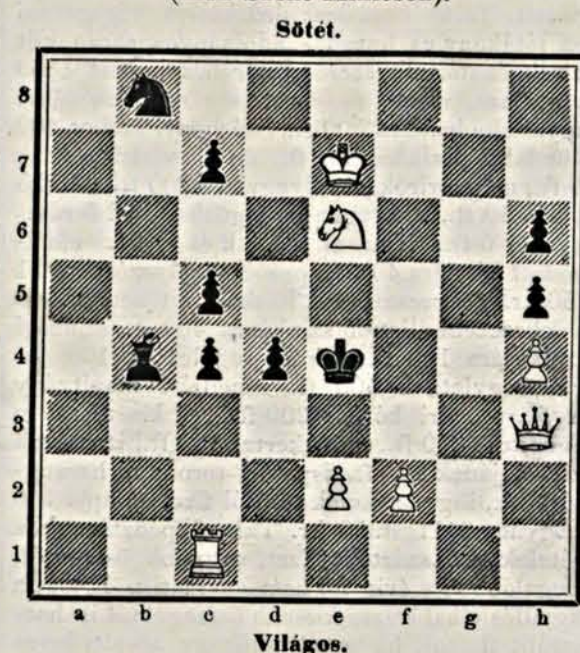
Mártius 24. „Az ajánló-levelel.” Vig. 4 felv.

Mártius 25. A színház zárva volt.

Mártius 26. „Dunán apó és fia utazása.” Operette 3 felv. Offenbachtól.

SAKKJÁTÉK.

170-ik számú feladvány. — Bankos Károlytól (Kun-Szent-Miklóson).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 165-dik számú feladvány megfejtése.

Világos. Sötét.

B c 2 — b 2 B h 8 — e 8

F f 6 — e 7 H f 2 — g 4

F f 5 — g 4 : tetszés szerint.

H f 7 — +

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Vácson: Nizky Pál. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos K. K. — Kőrösi: Csenciczky Károly. — Pécsen: Ritkay János. Gyepesen: Kun Sándor. — Debreczenben: Zagya Imre — Tápia-Szalán: Geszner Jenő. — Egerben: Tilkovszky F. Bőcsön: Kisfalud Ábrahám. — Felső-Pécsen: Endrődy Géza. Seli-Sárváron: Pottyondy Gejza. — Vácson: Kollonits László.

Szerkesztői mondanivaló.

6520. S. Patak. Dr. S. J. E napokban elindított leve-
lünk eddig már megvitte a kívánt felvilágosítást. Ohajtjuk,
hogy minden rendben legyen.

6521. Lőse. T. J. A levelet közöltük az illető ki-
advál, a kitől egyenes választ várhat. Ohajtjuk, hogy a vállalat-
hoz bármely tekintetben mi is hozzájárulhassunk, az egészet
irányról, céljáról, tartalmáról többet kellene tudnunk,
mint a mit most még csak nem is sejtünk.

6522. Bénye. S. K. A V. U. ez ideig első évfolymát,
míg a felesleg példányok száma tart, utólag is meg lehet
rendelni. A „jutalomévre” számítottunk, s azért van még
egynéhány felmaradt példányunk. A többi kérdések kiadó-
hivatalunkat illetik, melynek határában mi nem kasál-
hatunk. — A „Téli esték” helyett mást várunk.

6523. Hitem. Rhetorika, de nem meglepő poezis.
6524. Daróc. K. J. Nagy köszönettel tartozunk az
újabb megemlékezésért. A régibb e napokban hagyja el a
sajtót — ajánljuk figyelmébe. Küldessünk-e példányt? —
A levelezés körül tett tapasztalásai egész kollektív rész-
vétünket ébresztették fel. Hát ha egy félre ide jönne ön
patváriára!

6525. Dalk. J. S. I. Az újabb négy cikket vettük s
időközünkig adjuk. A lapot küldjük.

6526. Legközelebb beküldött s nem adható má-
vek: Virágos völgy (és társai). — Lemondás. — Az agg
koldus. — Egy nyomorult koldusnak panasza. — Emlekez-
tetés (és társai). — Téli merengések. — Nyárfa bűnhö-
dése. — Agatha lelke (és társai). — A tavaszhoz. — A ná-
dori toronyőr. Téli reggel. — Sympathia. — Munkács. —
Tavaszi est. (Az utóbbinak utolsó verse még legutóbb ér.
Halljuk.)

„Fehér bajszú öreg Bálint
Mozgatta a száját váltig.
Csöndesen néz az ég fel,
Imádkozik vagy énekel?
Bűbájata semmi sincsen!
Tán most is ezt mondja szája:
Segít rajtunk még az Isten,
Majd kiderül valahára!”

— (A Vasárnapi Ujság régebbi folyamai.) Eladók:
1859., 1860., 1861., 1862 évekről, kötetlen, tiszta,
hiány nélküli példányok. Összesen 20 ft., kötetenként 6 ft.
1855 és 1856 évi folyamok. Az elsőből könyvkötő hi-
bából néhány levél ki van kötve; a másodikban egy pár levél-
nek helye van elcsúszva: Mind a kettő vászonarokba kötve.
Az első ára 6 ft., a második 8 ft.; együtt a kettő 13 ft.
A példányok a vevő költségére küldetnek el. Bővebb
értesítést ad Rev. Mihály, Kis-Kun Majás.

A Vasárnapi Ujság összes kilencz évi folyamára, cimosan
bekötve 50 ftért, postai utánvételt mellettl megrendelhető
Nagy-Halmágyon Mészáros János postakezelő urnál.

A V. U. 1855 és 1856 évi teljes és bekötött példányai
helyben 8., elszállítva 9 ftért. N.-Orosziban (u. p. Rétság)
Sárvári Eöry Andor.

TARTALOM.

Két kiadatlan oklevél II. Rákóczy György idejéből
(arckép). P. Szathmáry Károly. — Zách Felicianus tragé-
diából. Bajza Jenő. — A tűzhányi hegyek. Maurits Resak.
— A szentmártoni könyvtár Pannonhalmán (képpel). Zom-
bory G. — A tigris és dajkája (képpel). — A bolygóú. —
A mirenytartalmu festékek. — Egyveleg. — Tárház:
Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Köz-
intézetek, egyetemek. — Mi újság? — Nemzeti színházi
napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői
mondanivaló. — Heti naptár.

Felolós szerkesztő Pakh Albert magyar-utca (lak. 1. sz. a.)

14-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Pest, aprilis 5-én 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

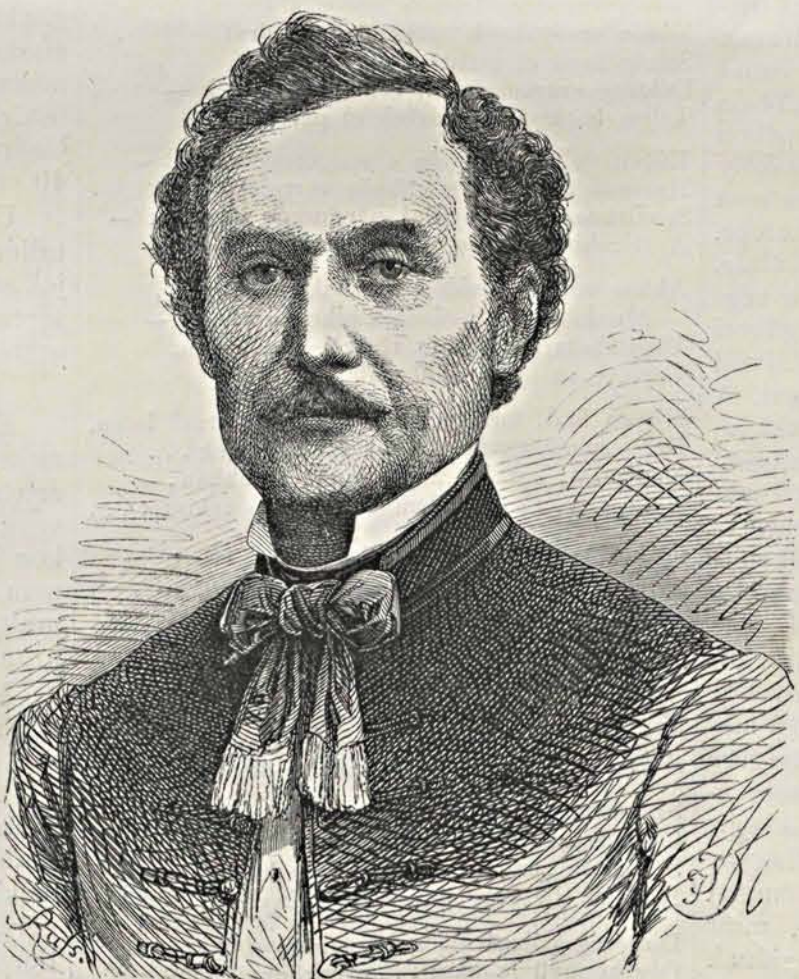
a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:		Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	10 ft.	Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.	Fél évre (január—június)	3 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:			
Egész évre (január—december)	6 ft.		
Fél évre (január—június)	3 ft.		

Füredi Mihály.

Országoszte ismert név, s ha egy héttel
ezelőtt írjuk e sorokat, hozzátehetjük volna:
a nemzeti színháznak egyik legnépszerűbb,
legkedveltebb tagja. Ma azonban, az új szin-
házi év kezdetével, azt kell írunk, hogy
ezen népszerű és kedvelt művész központi
színházunknak tagja már csak volt. Valóban
nehézünkre esik e szót leírni, s magunknak
is hihetetlennek látszik a tény, melyet köz-
lünk, de melyet e perczben mégis be kell
vallanunk. Igaz lehet bizonyos
tekintetben, hogy kipótolhatlan
ember nincs, s még a nagy Napo-
leon után is, midőn a világ nagy
színpadáról lelépni volt kényte-
len csakhamar akadt más, a ki
az ő helyébe állt, — de itt ne be-
széljünk ilyen nagy dolgokról.

Füredi Mihály, a magyar szín-
szetnek s különösen a nemzeti
színháznak itt született, itt neve-
kedett, oly sajátos és édes gyer-
meke, kinek attól elválnia nem
lehet, anélkül, hogy hiányát a
közönség sajnosan ne érezze.
Élőfa, mely itt ezen földön ter-
mett s vert gyökeret, mely virá-
gaival, dus lombjaival, gyümöl-
cseivel, huszontöt nyár és tél
lefolyása alatt, gyakran vidított
fel mindnyájunkat, s melynek át-
ültetését most erőszakolni, termé-
szetellenes, vétkecs eljárás. Nem
szükség ezt bővebben magya-
rázni. Szerencsére, tény az, hogy
Füredi eltávozását a nemzeti
színházról, melynek mindaddig
közbecsülésben álló tagja volt,
sem maga nem sürgette, sem az
igazgatóság nem ohajtotta, ha-
nem a „körülmények” szerencsét-
len összetörölódása hozta magá-
val. Azért nem is vesztetjük
hiában a szót s nem jut eszünkbe,
akár az egyik, akár a másik félnek leczkét tar-
tani a miatt, hogy az elválás bekövetkezését
meg nem akadályoztatták: de épen azért,
mert e válást természetellennek, erőszakolt-
nak tartjuk, az összes közönség és magunk
nevében azon reményünket fejezzük ki, hogy
e kölcsönös nélkülözés nem fog soká tartani
s azon „körülmények,” melyek Füredit tá-
lat számot. A művészeti pályától egészen
eltérő körökben nevedvén, sok küzdelemmel,
erőfeszítéssel, fokról fokra kellett kivívnia
azt, mit mások, szerencsésb előzmények mel-
let, könnyedén, mintegy játszva érnek el. An-
nál nagyobb mértékben illeti az érdem és
méltánylat.

Füredi Mihály 1816. apr. 18-án született

FÜREDI MIHÁLY.

Vácson, hol derék atyjának, (ki Aszalkovics
családi nevét folyvást megtartá), Vác vá-
ros egykori jeles kovácsának és máskülönb
is tisztelt, értelmes polgárának emléke maig
is legjobb hírből áll. Mesterségét ez utóbbi
értelmesen üze, a miben annyival inkább
módja volt, mert korábban katonai szolgá-
latban ezred-kovács, később állatorvos is
vala. Mihály fiát eleinte pappá akarta nevelni,
de mivel a világiabb szellemmel bíró fiúnak
ez élethez semmi kedve nem volt,
a szükséges iskolák bevégeztével
saját mesterségére fogta, hogy e
pályán az ő nyomdokaiba lépve,
tőle egykor necsak a kovácsmü-
helyt, hanem a kivívott közbecsü-
lést is örökölhesse.

Az ifju egész erélyvel s szor-
galommal neki fektűt atya mes-
terségének, s a legszebb sikerét
látta fáradozásainak. S most már
csaknem hihetetlennek látszik —
pedig szó szerint igaz —, hogy
Füredi, nemzeti színházunk ope-
rájának és drámájának 25 éven
át egyik legünnepelebb tagja,
husz éves korában már remekelt
kovácsmester volt Vácson, a mel-
lett 1834-ben Pesten az állat-
gyógyászati tanfolyamot is siker-
rel bevégezte. Később, midőn
Pesten művészi hírének délpont-
ján állott, beszélték róla, hogy
egy könnyű kis kocsi, melyet
egykor remekben készített, meg-
szerzett s rajta kocszván, öröm-
mel mutogatta mint saját keze
művét.

Meg kell említenünk, hogy
Füredi hangja már gyermekko-
rában, különösen a templomi
éneklesek alkalmával, nagy figye-
met gerjesztett s egy váci mű-
kedvelő előadás alkalmával rend-
kívüli tetszésben is részesült. Serdülő ifju-
korában pedig már általános ismerték szü-
lőföldén ritka szép hangját. A legelőkelőbb
házakhoz is hivatalos volt, hol gyönyörűen
előadott népdalaiban mindenki örömet ta-
lálta.

Azok között, kik az ifju szép hangját
gyönyörrel hallgatták, első helyen állott

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholikus és Protestáns naplár	Görög-orosz naplár	Izraeliták naplár	○ Nap - kél, dél, nyug.	☾ Hold - kél, dél, nyug.
Mártius — Aprilis					
29 Vasár.	10 Virágvas.	17 F 5 bójtben	9 Nisz.	6. p. m.	6. p. m.
30 Hétfő.	Angyalka	18 Cyril	10 Bajt.	5.48 4.58	6.28 12.34
31 Kedd.	Benj. Kornelia	19 Chrysanth	11	5.44 4.22	6.26 2.42
1 Szerda.	Hugo püspök	20 Sabbas	12	5.42 4.3	6.27 3.49
2 Csütörtök.	Nagy csütörtök	21 Jakab A.	13 (este)	5.40 3.45	6.29 4.58
3 Péntek	Nagy péntek	22 Basilius	14 Husv. elő.	5.38 3.27	6.30 6.8
4 Szomb.	Nagy szombat	23 Nicón rem.	15 Husv. 1. d.	5.36 3.9	6.32 7.20
Holdnegyed: ☾ Tele hold 4-én 5 óra 25 percz reggel.					

Tizedik évfolyam!

Előfizetési fölhívás

Szerkesztői jutalom-év.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1863-ik évi folyamára.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok folyó évi első évfolyam, valamint az 1862—63. évi október—mártiusi
félévi folyama e hó végével letelven, — kérjük tisztelt előfizetőinket, hogy előfizetéseiket = a lapok folytatáságos megküld-
hetése végett = mielőbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokra együttvéve: évfolyamra, azaz: április—júniusra 2 ft. 50 kr., — fél évre, azaz: április—
septemberre 5 ft., — háromnegyed évre, azaz: április—decemberre 7 ft. 50 kr. — A Vasárnapi Ujság magában véve: fél évre 3 ft.,
egy negyed évre 1 ft. 50 kr., — A Politikai Ujdonságok magában véve: fél évre 3 ft., — egy negyed évre 1 ft. 50 kr.

A Vasárnapi Ujság évfolyamát január—mártiusi folyamából teljes számú példánnyal meg folyvást szolgálhatunk. — Tíz előfizetett
példány után 1 tisztelet-példány jár. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pesten, egyetem-utca 4-ik szám.)

Pest, mártiusban 1863.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

Gáspár Kázmér, akkori váci kanonok (a derék férfi arcképét a V. U. mult évi folyama hozta s mint nagyprépostnak bekövetkezett halálát csak néhány héttel ezelőtt jelentették a lapok.) Ő volt az, ki legelőször figyelmeztette a fiatal Füredit a nemzeti színházra, s azon esetre, ha ide menne, némi segélyt is ajánlott neki. Noha az ifjú lelkében az énekművészet iránti vágy titokban már régen lángolt, de elhatározása mégis nagy küzdelembe került, mert nemcsak egy biztos és jövedelmező mesterséget, de ekkor férjevezetett édes anyját is el kelle hagynia. Végre a művészeti ösztön és vágyak győztek s Füredi 1837 okt. 15-én jött a nemzeti színházhoz, mely két hónappal azelőtt nyílt meg. Ha a reményteljes ifjú megálmodhatta volna akkor, hogy 25 év múlva mikép fog elválni e szent hajléktól!

Egyelőre 12 pforint havidíjra szerződtek kardalnokul. Nem lehetne csodálni, ha e sovány való elriasztotta volna lelkének fennröpkedő álmaikat; azonban jobb jövő biztos reményében örömet várt, türt, nélkülözött, s az élet képműveivel kínálkozó szülői házhoz nem tért vissza. — A karban eleinte igen magasán s erőtetve kellett énekelnie, később azonban Haynis kantanit figyelmeztette, ne rontsa hangját, melyből idővel szép bariton válhatik. Örömet fogadott szót és szorgalommal tanult, de miután egyévi működése alatt legkisebb önálló szerephez sem juthatott a nemzeti színpadon, 1838 évi okt. 15-dikén a Joób Zsiga és Kovács Endre igazgatása alatti színtársulatához szegődött, s velők Kassára menve, itt néhány kisebb drámai és operai szerepben fellépett. Azonban ismeretessé válni és kissé híre kapni csak később kezdett Kolozsvárra, hol Kilényi társaságánál, „Normában“ Orovesőt, „Beatriceben“ Enricót, „Zampában“ Zampát kitűnő sikerrel éneklé s e mellett drámai szerepekben is ép oly sikerrel működött.

1842 okt. 23-án, már némi hírnévnek birtokában, ismét Pestre jött Füredi, föltevén magában, hogyha nem szerződötték, ismét visszatér elhagyott mesterségéhez. Nov. 14-én a „Lázár, a páztor“-ban Judael szerepében lépett fel. Később szerződöttet is csekély fizetéssel, de két éven át más szerephez nem juthatott, mint a „Bájlát“-ban Belcore szerepe, mit rövid idő alatt 17-szer kellett énekelnie. De végre reá nézve is bekövetkeztek a rég-várt jobb napok. Ez időre esnek Szigligeti első népszínművei, melyek akkori rendkívüli hatását a mai nemzedék alig képzelheti. A szerencsés pillanatban született művek új irányt, új életet s szellemet öntének színművésztünk szibbadozó tagjaiba, minek csakhamar országos hatása volt tapasztalható. S a termékeny színműírónak mindenekelőtt oly művészre volt szüksége, ki az általa teremtetett népies alakokat híven visszaadja, sőt a testi világban ujratereztse; s szükséges volt egy jó népszínművészesre, ki a művekbe szőtt, elfelejtett, elhanyagolt gyönyörű magyar népdalokat a közönség gyönyörűségére elő is tudja adni. Ekkor tűnt fel Füredi szerencsecsellága, ekkor jutott a közönség is egy, addig nem sejtett kincs birtokába. Magyar dalok soha sem hangzottak szebben a nemzeti színpadon, sem azelőtt, sem azután, mint ekkor, midőn Füredi csengő érczhangjának teljes birtokában vala. A hatás és elragadtatás minden várakozást felülmúló volt. A népszínmű hőse Füredi lett, s ha dicsérve emlegették is operai működését s hogy p. o. mint Don Carlos, „Ernani“-ban nagy tetszést aratott: de e hatás semmi sem volt ahhoz képest, melyet mint Sobri a „Két pisztoly“-ban akkor előidézett.

A széphangu énekes közfigyelem tárgya lett s a főrendűek közül többen elhatározták, hogy gyűjtés útján eszközözendő segélypénzzel további kiképzetését végett, külföldre utaztatják, de a begyűlt összeg csekély lévén, csak néhány, leginkább középosztályú lelkes műbarátnak köszönhető, hogy Füredi 1844-ben Bécsbe utazhatott, hol Basadonna akkori híres énektanárnál a magasabb zene-művészetben nagy szorgalommal hosszabb ideig képezte magát. 1845-ben visszajött Pestre, s már első fellépésével oly diadalt aratott, hogy azonnal 2000 pft. fizetéssel szerződött, mely a későbbi években fokozatosan növekedett. Azóta a közelmúlt napokig fáradhatlan szorgalmu s közszerepben részesült tagja volt a nemzeti intézetnek, s míg a magyar operának valódi díszé lett, addig a népszínművekben mai napig utólrhetlen példánykép maradt. Míg az idegen operákban is mindig nagyobb tétet foglalt el, (az ő Figaroja, Rigolettoja, felejtelennek maradnak): addig az időközben fölmerült magyar dalművekben csaknem utánozhatlan eredetiségű alakokat teremtet (ki ne emlékezne Garára, Peturbánra!) —

Füredi most is művészeti erejének teljes birtokában van s legkisebb kedvünk sincs e czikk végén siralmas bucsuztatót tartani fölötte, hanem újra ismétljük, hogy az összes magyar közönség nevében felhatalmazottnak érezzük magunkat ezen hangos felkiáltást intézni hozzá, és mindazokhoz, a kiket illet: „Szerencsés viszontlátásig!“

Holt Tisza partján.

Sok száz évek előtt, réges-rég lehetett, Midőn e mederben zúgó hab futott le; Olyan régen volt már; hogy az emlékezet — Regének tartja ha beszélnek felőle.

Más alakja volt még akkor e vidéknek: Rengeteg erdőség, ingó, lápos róna, Miket már újító keze az időnek — Kiirtott, letört, és elseperet róla.

Midőn ez ároknak füzes lepte medrét — Színig fogá el a futó hab hulláma, Dőlczeg szarvas-ünök, szomjuzó őzikék — Teljes bátorsággal jártak el partjára.

Régen volt az: midőn e rengeteg csendét — Harsanó tüllök-hang először verte fel; S villámszárnny nyíllal párducson leventék — A felrebbent vadat e partig űzék el.

Akkor volt az, midőn dicső Árpád apánk, — Munkácsnak váránál kipihenve magát — Megindult; itt kelt át tüsszőgő méneken, Vezetve az igért földre daljás hadát.

Milyen had, milyen nép! egy-egy harci Isten, Deli, sugár termet, bátor tüzi szemek... Kopjaszál, s kelevéz ing acél kezökben, — Nyílt szív, tiszta jellem, láng-szóró tekintet...

Jöttek viritó nők, öreg, tisztas aggok, Omló, ezüstszerű fűrtökkel, szakállal. Nyilni kezdő szűzek, fésző rózsabimbók — Liliom termettel, és ártatlansággal.

Nők, aggok, gyermekek, itt-ott elmaradtak. A férfi és ifjú haladt dőlczeg ménén; Szerettek országot, hir-babért arattak, — S szerelem virágát kedvesök hű ölen. —

Szabadság, dicsőség szép zöld repkény ága, Övedzte körül a hős halántékát. Szabadon zengett a dalnok ifjú kobza — Hunniát dicsőség, szabadság fénylé át.

Dicsőség pólczáról, szédítő magasból — Oly könnyű lebuksni... oly könnyű leesni. Kivált ha pártviszály vész-jós madárja szól, Barát barátjára fénylő gyilkát feni!

Megáradt a Tisza, piros lett a vize... Testvér testvérnek ontotta vérért! Végátkot sohajtott fiára a szüle — Haldokolva annak gyilkoló kezétől.

Azután jöttek még szomorubb idők... Özön tatársereg dult, égetett, rabolt, Leégve a házak, tarolva a mezők, Temetlenül hevert a csonka, bűna, holt.

És a midőn ismét élni kezdett volna, Vad Ozmaniának durva, gögös népe, Másfélszáz évekig tartá a béklyóba, Csörrenő rablánczba, gyász s kín börtönébe.

Repültek az idők, haladtak az évek... Bű, bánat mindig volt... öröm s jóllét ritkán. Régi szabadságnak, letűnt dicsőségnek — Szaggatott foszlánya maradt nekünk csupán!

Repültek az idők... és jöttek más népek, Hoztak műveltséget, s e folyónak zablát. Új törvény a népnek, új meder a víznek, S vigyáztak rá, hogy azt egyik se lépje át...

Itt a régi árok, torzs, káka felverte. — Homokos fenekét sűrűn eltakarva, Mely felett réges-rég sebesen futott le... Kanyargó Tiszának ringva-lejtő habja.

Pár évtized múlva már tán helye sem lesz, Benővi majd a fűz, felveri a bozót, Tudni sem fogják a későbbi emberek — Hogy ott valaha a Tiszának medre volt.

Pár évtized múlva... pár évszázad múlva — Imádott szép hazám, ki tudja majd élsz-e?... Süt-e majd akkor rád a dicsőség napja — Vagy sirhantodra nő a pusztulás füze?...

Csizi János.

Két kiadatlan oklevél

II. Rákóczy György erdélyi fejedelem jellemzésére.

(Vége.)

Rákóczy néhányad magával csakugyan megmenekült, de Kemény Jánost és hadát a tatár addig szorongatta, míg végre a vezért hit alatt kialsvány, táborát megrohanta s az egész sereget kirablá, foglyul ejté.

Midőn Rákóczy ez esetről értesült, hittel fogadta, hogy a foglyok kiváltására utolsó ingét is kész oda adni; ennek s a tatár khánhoz küldött követének daczára a kiváltás nem haladt, mert a fejedelem sajnálta pénzét, mint ezt Biharvármegye, egy későbbi feliratában szemére veti: „Nagy keserűségünkre volt eddig is, hogy nagyságod bennünket vérről oly bőségesen kínált, azonban nemzetünknek legszebb, legvirágzóbb részét tatár kezébe ejtve, egészen való kiszabadítására is a feljebb való írás szerint 30, vagy 40 ezer tallérnál több nem volt.“

Ugyde csupán Kemény Jánosért százezer tallért követelt a khán s a többiekért rangjok szerint többet kevesebbet; a sok rendbeli sarcolás és a hadjárat költségei a népet, országot kimeríték.

Ezen történeti előzmények után már most érthető lesz azon két eredeti okmány értelme, melyeket báró Kemény István szívessegből kezemhez kapván, e fejedelem és kor jellemzésére, sőt mint nyelvműleket is, nem tartottam érdemtelennek a nemzet múltját kedvelő magyar olvasó-közönség elé juttatni.

Ezek elseje, intézve magához a fejedelemhez, az eredetiről híven másolva ekként szól:

„Mű Kemény Simon, Kemény Ferentz egész atyafiakul, ugymint Kemény Péter, Bethlen Ferentzné Kemény Katha és gyermek, ugymint Bethlen Farkas, Bethlen Gergely, Bethlen Elek és Kemény Boldizsárné Bornemisza Susánna assecuralljuk Nagodat (nagyságodat) ez kezünk írás és petzétünk alatt költ levelünk által, csak Nagod meghírgert kgmességét (kegyelmességét) ne vonnya megh teollunk az kezességé dolgából, ham (hanem) vállallya fel az kezességet, és kiohizatván szegény urat, Kemény János urt mostani fogságából, juttassa kezünkhez is, Nagodat benne nem hadgyuk, hanem contentálljuk, kit ha pénzüd le nem tehetnének, jószágunkat is készek leszünk Nagodk az

summába adni, az mennyiben megh fogh sanczolni (sarcolni) az ur, Kemény János ur, melyeket mindaddig manuteneallasson Nagod, valameddigh az summát kibem megh fogh sanczolni az Ur, Kemény János ur, le nem teszük, kibem hogy Nagod meghnyugodgyék, és mégis hitelesebb legyen írásunk, esküszünk az elő (elő) Istennek, ki Atya, Fiu, Szentlélek, tellyes Szentháromság, egy bizony örök Isten, hogy ez fellyeb meghirt dolgok (dolgoknak) meghállói leszünk, ugysy adgya lelkünk üdvességét. Datum in Bethlen, die 28. jan. A. D. 1659. Kemény Simon Feiervármegeneen füispanya, Udvarhelyszeknek fő kapitánya (p. h.) Kemény Ferencz (p. h.) Kemény Péter (p. h.) Kemény Kata (p. h.) Bethlen Forkas (p. h.) Bethlen Gergely (p. h.) Bethlen Elek (p. h.) Bornemisza Susanna (p. h.)“

E levélben mint látszik, a rokonok, már csak jóállást kérnek a fejedelemtől, de azt sem nyerhettek tőle, különben a második itt közölt okmányra, szükség sem lett volna.

Az elsőre nézve még csak azt jegyezzük meg, hogy Kemény Simon pecsétjén magyarul olvasható a „Kemény Simon“ s hogy a hihetőleg még gyermek Bethlen Farkas, Gergely és Elek nevébe atyjok (Bethlen Ferencz) pecsétje van ütve. A két nő pecsétviasza fekete; a többi veres.

A derék atyafiak nem pihentek, hanem az országban sőt a Kemény Jánossal fogva levő urak közül is többeket megkerestek, hogy öt kezességre kivehessék, mi az alább közölt második eredeti okmányból kitétni:

„My Giöörömonostori Kemény Simon, Kemény Ferencz és Kemény Péter, Bethlen Ferenczné, Kemény Katha, és Kemény Boldisárné Bornemisza Susanna*) adgyuk tutttara (tudttara) mindeneknek, az kiknek ilik, ez írásunkban és assecuralljuk sub bona fide christiana azokat az becsülletes rab ur, feő, nemes és közrend embereket, ha kik a szegény Urért, Kemény János urért, szabaddulása végett az kezességet felvállalyák, benne nem hadgyuk az saczát (sarcz), igazán beszolgáltattjuk; mely dolognak hitelesebb voltára, attuk ez kezünk írás és pecsétünk alatt költ levelünkét, kire Isten minket ugy segélylen és ugy adgia lelkünknek idvösségét. Datum in Besztercze ta (tertia) Martij A. 1659. Kemény Simon. (p. h.) Kemény Péter (p. h.) Bethlen Farkas (p. h.) Bethlen Gergely (p. h.) Kemény Kata (p. h.) Kapi György (p. h.) Bethlen Elek (p. h.) Kemény Boldisárné Bornemisza Susánna (p. h.)“

A jámbor atyafiaknak még most sem sikerült volna Kemény János kiváltása, ha saját fejedelem helyett a két oláh vajda kezességét meg nem nyerik s a család pénzze tehetőségét le nem áldozván, fiától Ferencztől be nem küldik. A százezer tallérból azonban a nagyobb rész a bekövetkezett zavarok s Kemény halála miatt örökre fizetetlen maradt.

A gyáva Barcsai, kit Ali basa Rákóczy iránt való haragjában Rhédei Ferencz visszavonulása után szép szakáláért fejedelemmé tett, s kiről Enyedi István még a lengyelek beütése alkalmával megjegyezte, hogy Bányavidéken csak a „disznói, ludaméri és tyukodi ellenséggel tartott vala erős harczot, ugy annyira, hogy ott a tájon csak éjféli és hajnal jelentő kakas is elvétve találtnék“, megijedve Kemény hosszabb tartózkodásán Minnye vajdánál, megkínálta őt a fejedelemsséggel s megérkezése után közbenjáról hivta fel maga és Rákóczy között. De Rákóczy György hősiessége és Barcsai gyá-

*) Oldalt írva külön jeggyel Bethlen Farkas, Gergely és Elek; Kapi György.

vasága a nemzet szívét a sok szenvedés után is inkább az elsőhöz hajta, kivált miután a törökkel egy pár apróbb csatát szerencsésen harczolt meg.

De végre a Gyalu melletti ütközetben, (máj. 22 1660) melyet Szejdi basa ellen akart kivívni, elérte a sors a nyughatatlan férfit, ki könnyelmű dicsvágya által egy virágzó fejedelemsséget tett pusztává s önmagát nagy magasságról egy nagyobbért, mélységbe taszította.

Itt, midőn ónodi hadai segítségére sietvén, a harcz hevében a török hadak közé vegyül s egy patakon átugrás alkalmával sisakja kiesik fejéből, halálós sebet kap s június 7-ikén Váradon, hová a vesztett csata után vitették, kimulik.

Pár évvel később csaknem hasonló sorsban részesült a trónravágyó Kemény János is, miután a fejedelmi zöld mentét a jámbor Barcsaiak kiontott vérével festé.

Egy Bethlen Gábor és I. Rákóczi György fénykora után szomorú gyászos napjai az erdélyi történetnek! P. Szathmáry Károly.

Adatok Rév-Komárom halászatához.

Híres Komárom városa, nemcsak bevehetlen erőssége, hajdan virágzó kereskedése, — még jelenkorban is keresett hajóépítői — és szép fehér kenyeré, — hanem a legrégibb időkől fogva halászatáról is híres, miről csak mellékesen és vajmi ritkán emlékeznek meg történetíróink. Kedvencz foglalkozásom levén a szülővárosomat érdeklő történeti adatok gyűjtése, szándékom, időközönként — e lapok t. olvasói hazánk ezen nevezetes városa történeteivel, — jelenleg pedig egyik fő iparával, megismertetni.

Nincs hely hazánkban, mely oly jelentékeny és számos folyótól körveztetné, mint Rév-Komárom. Itt foly nevezetesen: a Duna: melyből Pozsony alatt Vereknynél egyik ága kiszakadván, Kis-Duna nevezet alatt keletdélnek vévén folyását, Gutánál a Vággal egyesül és Vág-Duna nevezet alatt Komáromnál 150 ölnyi szélesen ömlik ismét a Dunába, s ez képezi a 12 mérföld hosszú Csallóköz szigetét, hajdan Aranykertet; a Duna főága közvetlen a város alatt folyván, ott egy 125 holdnyi szigetet képez. A Nyitra, folyása lassu, azért szélein sok mocsárt képez, ágyában kevés kavicsot, de annál több iszapot visz, azért vize zavaros, ez Lándornál egyesül a Vág-Dunával. A Zsitva folyó sebes folyása és tiszta vize által feltűnő, főere Martosnál a Nyitrába vezetett, míg régi ága a Vág-Duna és Nyitra kiöntéseit magába fogadván, Zsitvatól fölött három széles ágon szakad a Dunába. A Császa, mely árkával Csallóközben Guta, Bálvány — Szakálos, Keszegfalva határain keresztül folyván, egyik ágával a keszegfalvi holt Vágba, másikkal a Vág-Dunába szakad. Kisebb folyócska a Czonczó, mely az ácsi határban folyván, a Vasi pusztán ömlik a Dunába. — Komárom határa a Duna balpartján lapályos s a fennebbi folyók, a Czonczóktól kivéve, mind Dunán innen folyának, nagymértékben kártekonyan hatnak kiöntéseikkel a földmivelre, hanem ezen szerencsétlenségből is tudnak némelyek hasznot teremteni, így különösen a komáromi és gutai halászok a kiöntésekben visszamaradt, nem ritkán mászás halakat fognak nagy mennyiségben, és visznek a szomszéd megyék piacra. — A folyók torkolatánál legszerencsésebb a halászat, mert ott különösen szeretnek a halak tanyázní, ilyes helyekben pedig bővelkedik Komárom vidéke.

Virágzott itt a halászat a legrégibb időkől fogva.

Mint évlapjaink feljegyzék, Árpáddal a honalkotóval egyesülten, hét magyar és hét kun vezér elfoglalván a magyar földet, azt mint közös erővel szerzett birtokot, maguk közt feloszták, így jutott Komárom vidéke Ketel vezérnek, ki a seregében vitézkedő kumai magyarokat telepíté le Csallóköz komáromi részén, — mint ezt II. Béla 1138-ban kelt szabadalomlevelében említi, — melynek déli csücsán a Vágnak Dunába szakadásánál Ketelnek fia Oluptulma (Alap-Tolma) építette a komáromi földvárat. A vár őrzetere rendelt jobbágyok közvetlen a vár körül telepítettvén le, építették Komárom falát, melynek a mi időnkig fennmaradt emlékei a városban jelenleg is létező 72 nemesi telek (Curia); ezek birtokosai adomténes jogaikat az itt később letelepedett idegenek irányában elejétől fogva fenntartani igyekeztek, mint ezt, a város levéltárában létező számos káptalanbírásiok és kivonatok, (mint „Extractus litterarum Statutationalium Exemptos Fundos Comaromienses tangentialium“ stb.) bizonyítják. — Komáromnak ezen őslakói már eredeti hazájokban a Kuma vizénél, a Fekete és Káspi Tenger közt, ugy később Etelköz-ben Prut, Szeret, és Bug között már üzték a halászatot, és így ezen újon szerzett hazájokban azt csak folytatták, annál inkább, mert a harci szünetek alatt felvirágzóvón honunkban az ipar és kereskedés, a külországokból bejött idegen kereskedők készséggel vívék hazájukba az ott ismeretlen és nálunk bőségben tenyésző halakat, mit kevés fáradsággal, akkor még haldús folyóinkban bőséggel nyerhettek honfiaink.

Történetforrásaink ugyan nem jegyzék fel az első halászok működését Rév-Komáromban, hanem itt szolgálatunkra áll az összehasonlító nyelvészet; ugyanis közvetlen a város környékén nem egy helység, pusztá vagy düllo névére akadunk, melyek csatlaltan bélyegét hordják magukon, hogy itt hajdan halászzal foglalkozó népek telepedtek le; ilyenek a jelenleg is létező Keszegfalva Csallóközben Komárom mellett, Tanyalu Csallóköz déli részén, Harcsás és Gadócz puszták a Vág-Dunán túl, a város határában, mely helyek legrégibb okleveleinkben is említettnek; — ezenkívül a város legrégibb jegyzőkönyvében, mely az 1587–1680 éveket foglalja magában, halászatot jelelő családnevekre akadunk, melyek közül többen jelenleg is birtokos családok Komáromban, vagy annak közvetlen szomszédságában és vidékén, ilyenek: Halász, Csukás, Viza, Gadócz, Kárász, Czompó és Keszeg családnevek.

1051. III. Henrik császár többszöri beütése alkalmával tüzzel vassal pusztított honunkat, ez évben Győrön alól táborozott serege, hol eleség szűke miatt kelepeczébe kerülvén, békét kért I. Endrétől, ki neki azt megadta; ezenkívül ellenének kiéhezett seregét a király megvendégelni akarván, 50 roppant nagyságu vizet, ezer oldal-szalonnát, ezer szép bikát, s tömérdek juhot, ökröt, egyéb barmot és kenyeret meg bort küldött a német táborba, azonban az éhes németek annyira neki estek az eleségnek, hogy sokan megbetegedvén, meghaltak, a többiek eldobálván pajzsait és vértelket, haza szaladtak.

Ez azon hegy alján történt, melyet az eldobált vértelkekről az utódok Vértésnek neveznek. Minthogy ezen hegy Komárom közelében fekszik, hihető, hogy az említett vizék is innen kerültek.

Ez lenne tehát a vizahal legrégibb emlékezete hazánkban. (Thuróczy Chronica Hungarorum. II. r. 43. fej.) Szinyei József.

(Vége következik.)

A solmári templom.

Buda regényes hegyvidékén a Vörösvár felé vezető országúttól balra, O-Budától két órányira fekszik Solmár német falu, magas hegyektől környezett kies helyen, mintegy 1300 r. kath. lakossal.

Már a régi időkben is nevezetes hely volt ez, és gyakran látogatták meg hajdan e vidéket Budán lakó magyar királyaink és főuraink, nem ugyan vallásos célból, — nem búcsut járni jöttek ide, mint a miről az jelenleg híres, — hanem, ha az országos gondoktól menekedhettek, itt találták fel kedves időtöltésüket a vadászatban, miután a regényes vidék rengeteg erdei mindenféle vadban bővelkedett. Így Mátyás királyunknak is kedvenc mulató és vadászó helye volt ez, s az Oláh Miklós által leírt *Nyékli*, közel kerített királyi vadaskert, egész eddig terjedt vala.

Említek még, hogy itt vár is volt valaha, azonban ennek mai nap már semmi nyomaira sem akadunk; és hihetőleg, ha valami várféle létezett is itt, az nem lehetett egyéb, mint vadász-kastély, a hol aztán a magas vendégek a nap firdalmait kipihenheték, és vígan lakomázhattak. Ezt látszik bizonyítani ama kerek domb is, mely a falutól keletre, egy kis hegyi patak mellett emelkedik, s alakjából ítélve, inkább mesterségesen van összehordva, mint természetből így alkotva. Egyedül ez lehet azon hely itt, a hol az említett várkastély állhatott, bővebb kutatás a helyszínén talán nyomára is vezethetne?

Napjainkban Solmár, a képvüknön látható szép templomról és híres búcsuról nevezetes, melyek a Boldogságos szűz Máriának itt levő csodálatos képéhez évenként tartatni szoktak.

E búcsujárások, s illetőleg a főoltáron látható kegyelemkép eredetét úgy adjuk elő a hagyomány szerint, a mint azt a jelenlegi solmári plébános n. t. Glazer József ur előadása után híven közölhetjük: „A főoltár kegyelemképéről ezek olvashatók az egyházmegyei levéltárban a canonszerű látogatás alkalmával feljegyzett hiteles adatokból. — Az 1773-ik évben, midőn a dőghalál Budapesten és a vidéken iszonyuan dühöngött, Maurer József nevű Budaui lak (Neustift) — külvárosi polgár, teljes bizalommal folyamodott a Boldogságos szűz képe előtt a könyörülő Istenhez. — És íme! sikeres volt a bizodalom, mert oly kegyelmet nyert Maurer József, hogy miután minden szomszédját elragadta a dőghalál, ő egész háznépével együtt életben maradt, miért háládatos érzelmetől áthatva, kápolnát építtetett Solmáron, és azon szent képet kitéttette abban, mely előtt buzgó imáit oly sikeresen küldte az egek urához; hozzá azonban nemcsak a helybeliek, hanem még távolabbról is jöttek a hívek, sőt még a szomszéd nem egyesült görögök is nagy számmal kezdtek ide zarándokolni. Nyertek is vigasztalást és segédelmet, a mint az ajándékozott becses emlékek ideonként hirdették, és most is bizonyítják.”

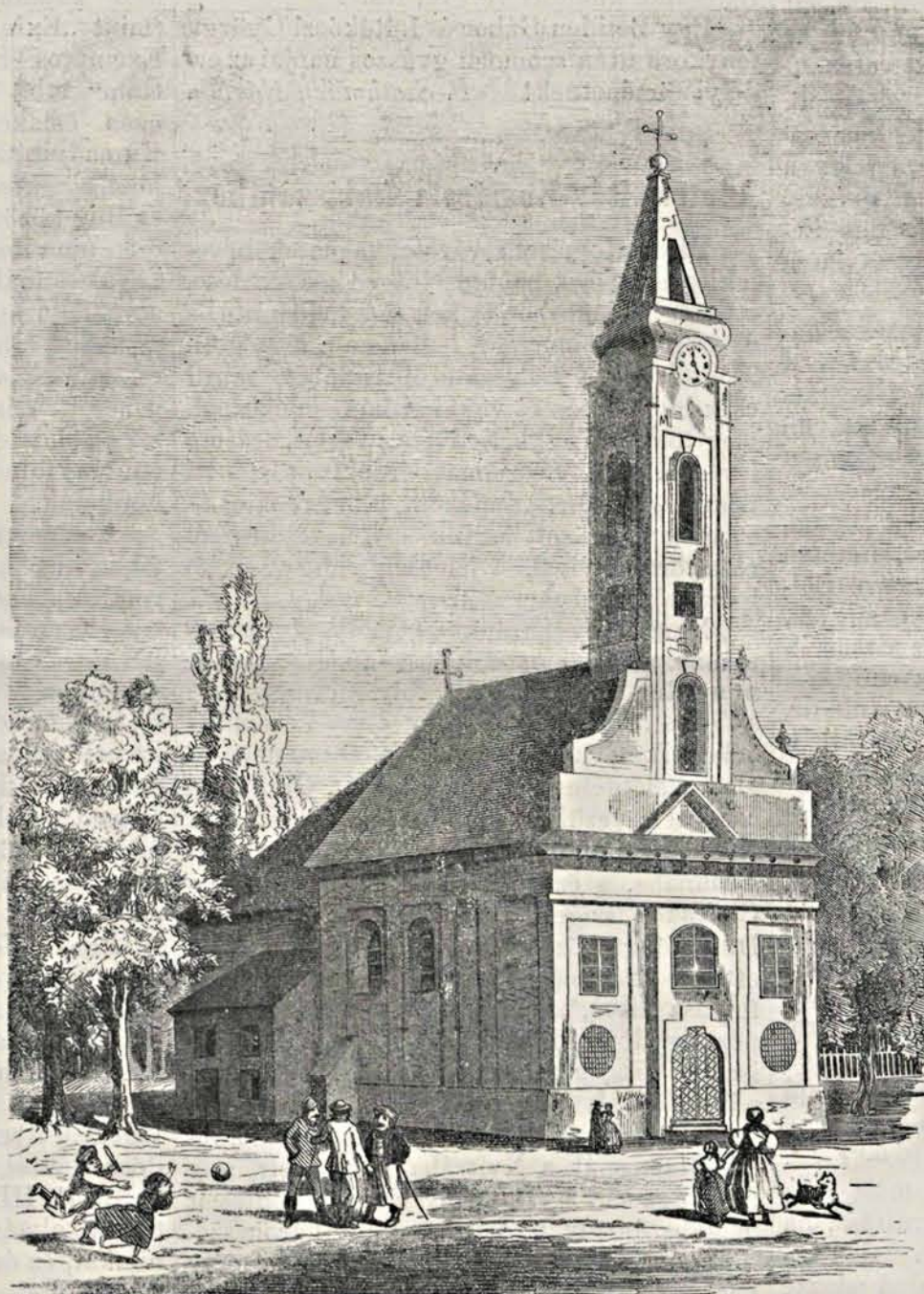
Édíg szól az idézett kútfő e búcsujáró hely eredetéről.

A nevezett Maurer József budaui lak polgár által épített kápolna a falu alsó végén a völgyben épült, s napról napra híresebbé és látogatottabbá vált, úgy hogy néhány év múlva már kicsiny volt, a számos hívőket és ajátos zarándokokat befogadni.

E szükségétől indítatva, tíz év múlva 1783-ban akkori földesur kesszeleki Majthényi Károly kir. udv. tanácsos és a házassági tábla bírája, s neje, született Belczay grófnő, békésüggéből építtetett a jelenlegi tágas és szép parochialis templom a helység tulsó végén, mely egyszerűsége legmagasabb pontja annak, s így

száraz és tűzveszélytől ment hely is egyuttal. — 1797-ik évben készült el csinos tornya puchói Marczibányi István bőkezűsége által; kúpjá az akkori község, és keresztje Gebhardt Ferencz kereskedő vallási buzgalmanak köszönhető. Szentélye nyugatra, tornya kelet felé tekint, s környéke terebélyes fákkal van beárnyalva. — 1792-ik évben készítettett az orgona; Vorberger Mátyás polgári orgona-művészől vétetett 620 forintért a templom pénztárából. — 1793-ik évben pedig az orgona külső készüllete, ezífrázatai megaranyoztaták, szintén a templom pénztára költségére 115 forintért.

A főoltáron kívül, melyet a már többször említett Boldogságos szűz csodálatos képe ékit, még két oltár van e jeles szentegyházban, melyek közül az első, — jobb oldalt, — a szenvedő Jézust ábrázolja, a másik baloldali mellékoltárnak képe pedig keresztelő szent Jánost, mely művészitökintetben valamennyit felülmúlja, s a kép alján látható feliratról olvassuk, hogy „Volfangus Köpp“ nevű bécsi művész festette 1782-ben,

A solmári templom.

s az 1836-ki cholera idejében ajándékozta egy ó-budai polgár.

Ez oltár jobboldalától nem messze a falban egy régi kő tábla látható, melyen német nyelven, régi német betűkkel e szavak vannak bevéve: „Fürchte Gott, Thue Recht, Scheue Niemand.“ alatta „Koller sculp. Anno 1246.“ emellett jobbra „I. 46.“ számok. — (Féjeld az Istent, tégy jót, senkitől se tarts!) Azonban alig hihető, hogy ez oly régi volna, mint a milyennek az alatta levő évszám mutatja.

A templom sirboltjában nyugszanak a fenn említett ajátos alapítók hült tetemei. Ennek emlékéül látni a főoltártól jobbra a sanctorium oldal falába illesztett s legfelül a Majthényi család czimerével ékített vörös márványkő-táblán. A latin betűkkel bevésett emlékirat így hangzik; legfelül: „D. M. S.“ (vagyis: Dedicavit Marito Suo.) alatta: „Siste viator. Jacet sub hoc marmore Carolus Majthényi de Kesszelekei, Antiquitate generis, et Gloria Majorum Illustris, at Religione in Deum Fide, in Principem pietate, in Patriam

suave virtute longe Illustrior, Variis muneribus Egregie Functus, Septemvir. Plurimum Liberosum Pater. Occasum vitae adigit Budae A. C. MDCCXC aet. LXXII. Cujus Memoria ut aliqua exstaret, Hoc Monumentum Provinciae Pilsiensis, vico Solmár Moesta Conjux, lugentesque filii, Grati Animi Causa Pos. Anno MDCCXCIII. Abi viator! Cineribusque tanti viri bene precare.“

A templom jobb oldalához ragasztott sekrestye épülete, mint képvüknön is látható, emeletes, melynek alsó részében a templomi ruhák a egyéb kellékek, szóval, a sekrestye van, felső emeletébe pedig csigalépcső vezet, hol hajdan az itt lakó alapító földes uraság családja számára kényelmes padok s imaszólyok voltak, s innen a szentélybe szolgáló üveg ablakon át hallgatták a sz. misét. Most azonban ez elhagyott állapotban van, valamint a templomtól nem messze levő urasági kastély is.

A torony alatti főbejárat kettős ajtaja felett vörös márvány táblán e szavak olvashatók: „Ingredimini Portas has, et adorate Dominum Coeli et Terrae.“

A tornyában levő három harangja közül legrégibb a legkisebb s ez hihetőleg még a régi kis kápolnából hozatott át, a középső 1803-ból való, a legnagyobbat pedig 1855-ben öntették a solmári hívek Jungbauer pesti harangöntőnél.

Jelenlegi kegyurai: gróf Karácsonyi Guido ur, ki a mellett, hogy a tűzveszély által károsult solmáriak számára mult évben 500 ft. könyöradományt nyújtott, úgy e templom kijavítására is 100 ftot ajándékozott.

Ezenfelül Huszár Sándor közbirtokos, és Walther Béla özvegye, született Kállay örköse, kik mindnyájan tehetségűkhöz mérve a solmári károsultakat felsegíteni kegyeskedtek.

Végre el nem szabad felednünk, hogy ugyanez alkalomból a pesti takarékpénztár is a károsultaknak nemcsak nevezetes összeget kölcsönzött, hanem a legszorongatottabbak között 300 ftot ki is osztott.

Mint látjuk, e templom Budapest közel vidékén napjainkban a nevezetesebbek, legalább a látogatottabbak közé tartozik, ámbár sem régiség, sem építészeti jelesség tekintében első rangot nem foglal el. Hirnevét a népes búcsujárásoknak s vidéke kedvező helyzetének köszönheti leginkább, s mint ilyen megérdemli, hogy egyéb e tárgy ismertetéseink sorában e lapok hasábjain szintén helyet foglaljon. Zombory Gusztáv.

Hótól elborított falu Sveiczban.

A Bedretto-völgy, az Alpések e regényes tája, január első felében borzasztó szerencsétlenség színhelye volt.

A beköszöntő év, mely az északi Alpésekkal nagyon kimélve bánt s itt-ott a tavasz virágait is kicsalta, a déli Alpokat iszonyu hóval borította el. E tájon a tél rendesen hosszú és zordon, temérdek havat hoz magával s így a hógörgetek romboló hatalma azon a vidéken nem ismeretlen: de oly retentő esetre, minő az idén történt, a környék lakói még nem emlékeznek.

Január 5-ikétől kezdve a hó 13-ikáig szakadatlan esett. Napról napra vastagodott a hóréteg, míg végre 10 láb magasságot ért el.

A környék lakossága folytonos homály-

ban volt a hótöratok között, mintha valamely óriási katakombába lett volna elásva.

A borzasztó csendet csak a leomló hógörgetek mennydörgése, és a félig eltemetett

emberek segélykiáltása szakasztotta néha néha félbe.

Bedretto falu, Tessin kantonban, a január 7-iki hógörgeteg után.

Bedretto lakóit január 7-én déli 12 óra körül ily ómló hógörgeteg tompa moraja riasztotta meg. Ez, iszonyu erővel, a falu nyugati oldalán hűmpölygött alá, s a falu 5 legnagyobb s legnépesebb házát hi-deg hó-sírra temette.

A sértetlenül maradt házak lakói, mint villámütéskor, első pillanatban mozdulni sem mertek. Különben is a férfilakosság kenyérkeresés végett távol volt, s az egész völgyben csak 13 felnőtt férfi volt jelen, s ezeknek is fele beteg vagy munkaképtelen. Ezek azonban, a férfiruhába öltözött nőktől támogatva, azonnal a szerencsétlenség színhelyére siettek, s a legnagyobb erőfeszítéssel, saját éltük kímélése nélkül, sikerült az eltemetettek közül 16-ot élve, s néhányat holtan a hóból kikaparni. Huszonnégy órába került, míg a szomszéd Villa, Ofasco, Fontana falvak segítségével, minthogy az utakon ez időszakra rendesen igen bajos a közlekedés.

Roppant akadályok leküzdése után végre a folytonos munkában kimerülteket 28 erősebb férfi pihentebb erővel váltotta föl; fájdalom, későn, mert a szerencsétlenek közül csak egy vak öreget s egy béna ifjút találtak életben s menthetek meg. Később százkint jöttek segítségül, de már csak halottakat ástak ki. Egy tanítónőt találtak, nyakig hóban; — aludni látszott, de lelke már kiköltözött.

Amint az utolsó halottat is kiásták, s a többi mellé tették, 28 holttest fektült egy sorban. A villai temetőben egy nagy, közös sírba temették őket.

Élve tizenhözszáz ástak ki, s ezek közül is 10, kisebb-nagyobb sérülést kapott. A csapást szenvedett tizenhárom családból 26 személy volt távol; visszatértékkor csak övéiknek sírját s vagyonuknak romjait találták; mert a hógörgeteg tetemes anyagi kárt is okozott, mely magában Bedretto faluban az 50,000 frankot jóval meghaladja.

A környéken levő falvak január 5-től 13-áig a hófergetegnek s lavinák miatt szintén sokat szenvedtek. Madranóban egy ház pusztult el s egy öreget agyon nyomott. A közel fekvő Ponte, Fontana, Albinasca, Airole s több helységben 30 istálló pusztult el a bennük levő barmokkal együtt, melyek közül egyet sem lehetett megmenteni. Ezenkívül még Bedrettóban is néhány ház megsemmisült s több istálló és csűr romboltatott össze.

Tessin kántonban, január folytán, a hógörgetegek által okozott károk összege 675,000 frankra van becsülve. Sveiczban aláírások folynak a szenvedők és károsultak javára, s kegyes adakozásokból már több mint 30,000 frank gyűlt össze.

Az orr.

Sokan mosolyogtak, midőn csak említém is, hogy írni fogok az orról; hát akkor hogyne kacagának, midőn épen a Vasárnapi Ujság hasábjain látják megjelenni ezen eminenciás urat! Ha azon elmés és éles elmefuttatás mely a mult év végével ugyancsak e becses lapokban helyet foglalt, mint többek toll hallám, figyelmet érdemelt: mit szólunk amaz organumról, ama szervről, mely inkább jellemzi az embert, mint száj vagy szem, mely helyzeténél fogva legkitünőbb, mely ép úgy ül és büszkélkedik arcunkban, mint valamely király a trónon, s mely nemcsak hangadja és tisztelőbeli tagja, de eszköze is a tüsszentésnek?

A rómaiak nemcsak tisztelték, de még elnevezésre is méltaták a feltünőbb orrot; Ovidius nem innen lón Naso? — Virgil Aeneás nem emelkedik ki hős társai közt orrban?

Cicero az orrot a szem védőfalának nevezi,

*) Elme-futtatás a tüsszentésről.

Seneca-nál annyit jelent, mint élcz, Hovácz értelmet lát kifejezve az orrban; innen „homo emunctae naris.“ Plato a szabályos nagy orrt királyornak mondta, ilyeneltűndökölték Cyrus, Achilles és mások; hát N.-Friggest nem jellemezte a nagy orr? Aztán ha az arcz véghatára a léleknek, hogyne volna erőde az orr? eddig a nemzetek közt a kiváltságos leginkább megtisztelte az olaszokat s örményeket.

Az orr már tudományos vetélkedéseknek is volt tárgya. Így teszem a rabbik boncz alá vevén azt, így nyilatkoztak: sem kicsi, sem nagy, tehát rendes orr az, mely kisujjad hosszát megüti; de bezzeg nem nyilatkoztak hievek orrarról, pedig arról feltűnő sajtásokat hozhattak volna föl. Az orrot Lavater sem hagyhatta figyelem nélkül; egykor szemle alá vette az írók orrait és műveiket, s így szólt: Többet letem orraikon, mint műveiken.

Hogy az orr minden időben jelentékeny szerepet játszott, mutatják e még ma is divó elnevezések: nemzeti orr, családorr, ügyvédorr, diplomatikus orr, mágnásorr, rendőrror, nemes orr, pisze orr, tót orr, görög orr, fias orr, sas orr, nyíl orr, czenkes orr, chinai orr, holló orr, róka orr, kutya orr, bulldog orr, fitos orr, náthás orr stb. — Hátha még azt vesszük tekintetbe, mikép Amerika felfedőztetése előtt Amor urfi mindig csak a sziveket nyilazta, most pedig a czélpont többnyire csak az orr, hányféle elnevezéssel kedveskedhetnénk? Tán ez oka, hogy most mesterkelt orrok is léteznek.

A rendes, törvényes, szabályos orr közönségesen úgy áll, mint a pisai torony; tehát hamis ez elnevezés: Meny orrod udn, mert e közmondással egyenes utat akarnak jelezni. Jellemzőbbek ezek: Fennhordja orrát, vagyis büszke, hányja veti magát, mint pulturás malacz a garasos kötélén. Nem kötöm orrodra, vagyis nincs bizalmam hozzád. Borot törtek orra alá: jól oda mondogattak neki, váratlan igazságot hallott. Hány az orrod alá: egyél gyorsan. Otthon tartsd az orrod: ne köszölj, ne járj el hazulról. Orrot kapott: megszegyenítették. Orrot fujni, levest is hörpenti: nem lehet két urnak egyszerre szolgálni. Fogd meg az orrod: ne avatkozzál abba, amibe nem értesz. Átlátok az orrod: tudom, mit akar, tudom, hogy hamiskodik. Hosszu orral ment el: megkapta a magát. Nem jó mindent bolondoknak az orrára kötni: mit nem akar, hogy megtudja a szomszéd, a kályhának se mond el. Tovább lát az orránd: nyíl eszi ember. Odaüti az orrát: véletlen, váratlan jelenik meg. Előbb orrot, aztán szemüveget: és ez tudományról bir, hogy komoly vitába avatkozhassál. Jó orra van: hamar érzi a pecsenyészagot. Fél, hogy leharapják az orrát: hogy csonkul büszkesége. Megorrolta: rossz néven vette. Elkapták az orra elől: szemeláttára vitték el. Elment, mint a kinek orra vére foly: szégyenfövel, gyalázattal. Neki is orra alatt a szája: olyan ember mint én. Föl van kötve az orra előtt a hój: nyalakodó torkos. stb. stb. Nyelvünk általában az orr dolgában nevezetes közmondásokkal bir.

De nevezetes tagunk is az orr. Az Ur agyagból embert képezett, orrába fűjt, s az ember élő lényévé vált; ha tehát Seume jellemünk czégenek nevezé, épen nem hibáztot, de azok sem, kik honestamentum faciei, vagyis arcdiszintménynek mondák; mi is az arcz orr nélkül? ami a sik, hegy és völgy nélkül, ami a tengerszíkla nélkül. Mi csodáljuk és mosolyogunk azon népeket, kik találkozáskor orrkocziintással üdvözlik egymást, s arcukat cifrázzák, piperézik, pedig a fulnélt és ujjnál csak előkelőbb tag, mi pedig ezekre fordítunk nagy gondot.

Az orr ugy is nevezetes, mint hőmérő, ugy is mint táviró. Fogadtatásunkkor igen tanácsos az udvaronc orrát nézni, ezek különben is hatalmas lélekmutatóval bírva, kedves vagy nem várt jelenlétünkkel hamar elárulják; e porozanyag kitűnő helyzeténél fogva midőn a játékonak természet adományából kiválólag jó szagló tehetséggel bir: illat, szag és büz dolgaiban minden póstat meg-előz. — Az is feltűnő, hogy a szerelmes költő kedvesének haját, szemét, színt, száját, fogát, ajkát, keblét, hangját, lábát, derekát, tehát majd mindenét megdallja, orrál ritkán tesz említést; Petrarca csak égis magasztalja Lauráját, de hogy orrát is említette volna, sehol sem emlíkszem: pedig igen hű telegraphja a szívének, hatalmas postása a gyomornak, Venus kisasszony meg ellenkezik a költők izlésével. Csak hogy néha ő is eszmádiát fog, a választott helyét nem egyszer borsevőt levén.

*) Finom izlésű, jó szaglású, világos eszű, helyes fel-fogású ember.

Eddig az orrtanra legtöbb figyelmet fordítottak: Caro Annibal, Marino, Haug, Seume, Lavater; de egy sem birta annyira vinni, mint egy prágai barát, ki régi és fiatal ismerőseit csupán orrúkról is megismerte, sőt azt is megmondta koros vagy ifjú-e, leány-e vagy asszony? Napoleon is becsülte a tágas öblű orral ellátott egyéneket, s ha az nem mesterkelt, nem burnótvájta, nem is hitvány észleltségre mutat.

Ki sokat iszik, s orrára nem gondol, úgy jár mint ki bélyegtelen papíron folyamodik: ez két három év multán háromszorosan fizeti meg a bélyegdíjat, az háromszoros bélyegrőzsát kap orrán. Mars és Venus egyiránt elcsöpprik az orrot, csak hogy amannak nyoma tiszteltetreméltó, ezé gyalázat; a hegyétől megfosztott orrnak is megvan a maga haszna. Mint némelyek hiszik, az ily ember csengőbben ejti a francia nyelvet, mint a telt orr.

A sasorr hatalmas nyereg, könnyen ül rajta lovagja a pápaszem, de ha ezt lemeledt, birtokosa ritkán lát tul orrán. Lapos nyomott orr általában rövid eszt, hegyes orr finomságot, hosszú orr kedélynyugalmat mutat. A diplomata sokat ad a finom orra, mégsem birja megmondani: mi fog bekövetkezni holnap? Biztosabban számíthat az orrok, melyek a pipereasztal, üres erszény, pince és konyha szükségleteit eleve megszorgják és pótolják.

Megholt embernél a tompa orr is megnyulik, társ vagy gazdag nagybátyja halálánál csak azt nézik, s ha a mondott leg bekövetkezett, bizony rendeltetik meg a koporsó, s az apró drágaságok nyugton vándorolnak zsebre. S. E. Á.

Egyveleg.

Pennsylvania eredete. Hogy Pennsylvania nevét Penn Williamnak az angol quackeknek köszöni, ki 1644-ben october 14-én született, eléggé ismeretes: azon közelebbi körülmény azonban, hogy mi okozta azt, hogy ezen tartomány Penn William nevével nevezett el, többek előtt nem lesz oly ismeretes. A történet következő: Második Károly angol király pénzügye gyakran jutott zűlélt állapotba, mint az közismereti dolog, s a többi közt Penn William atyjának is 15000 font sterlinggel tartozott. Az állam kimerített pénztára ezen adósságot természetesen nem törleszté, azonban a király könnyen megtehette azt, hogy a hitelező örökösének egy akkor érték nélküli északamerikai angol tartományt átengedjen. Ez meg is történt. E tartománynak hegyes minősége végett Uj-Wales nevet kell vala nyernie. Ez azonban az államtitkárnak Blathwaytenek nem igen tetszett azon oknál fogva, minthogy ő wallis volt, és a quackereket földjeivel együtt határozottan gyűlölte. Az ő tiltakozása következtében tehát és azon körülménynél fogva, minthogy ezen tartomány végtelen öserdőkkel van beborítva Penn a sylvania (vadon) nevet hozta javaslatba. Ezen elnevezést a király helybenhagyta, és haláladosságáig Penn nevét még mellé függesztette. Pennsylvania ennél fogva nyelvünkön Penn vadonját jelentené. Dr. B. L.

Hogy lehet a gyümölcsfák termő bimbóit és virágait megóvni, hogy el ne fogyjanak? Erre nézve legbiztosabb mód az, ha a gyümölcsfák kivirulását tavasszal mindaddig hátráltatjuk, a midőn dértől vagy éji fagytól már nem lehet többé tartani. Ennek elérésére szükséges, hogy február vagy mártius hóban, midőn a föld még jól be van fagyva, a fa tövére köröskörül meglehetősen vastagságban trágyát rakjunk, és azt addig hagyjuk ott, a midőn dértől többé nem lehet tartanunk. A midőn tehát a többi fák, melyek tövén trágya nincs, már javában virítanak, azok, melyeknek töve az említett módon betakartatott, a fejlődésben még egészen hátravannak; minthogy a föld, a trágya alatt nem engedhetik fel. Ha azon időjárás bekövetkezett, a midőn veszélytől többé tartani nincs okunk, a trágyatakarót el lehet szedni, s a fákat a nap melegének átengedni. A mennyire ezen fák a kapirításban megátoltva voltak: oly gyorsan és teljesen kezdenek most kihajtani, a többieket ennél fogva nem sokára utolérlik, és a gyümölcsöt gazdagon hozzák meg. Ugyanezen czél elérhető akkor is, ha a téli kemény fagyos napok egyikén jeget rakunk a fa tövére, azt a kora elolvadás ellen megvédendők, szeméttel vagy trágyával betakarjuk, s annak idejében, midőn veszélytől többé tartani nincs okunk, a fa tövével eltakarjuk. Dr. B. L.

Egyház és iskola.

*(A fővárosi plebánia templomban) ma délután Haydn nagy miséjét fogják előadni.

*(Az egyházi javak) fundus instructussali ellátásának régóta függőben levő kérdése a „P. H.“ bécsi levelezője szerint végre el van döntve. Eszerint a fundus instructushoz szükséges lett pénzösszeget a püspöki javak után járó urbíri kötvények eladásával által fogják kiteremteti; az ekkép szerzett tőkét aztán a püspök, vagy utódja, husz évi időköz alatt, hasonlóan urbíri kötvényekben tisztázza le. A vácsi püspökséghez tartozó javak beruházására, a már meglevő tárgyak levonásával 90,000 ft. szükséges; a pécsiéhez 45,000.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

*(A magyar iparbank) föllállítását a főváros polgárai nagyon fölkarolták, s e czélra a meghatározott részvényeken fölül is irtak alá. Az alap-szabályok kidolgozásában több tekintélyes kereskedő is részt vett, s remélhető, hogy azok minden várakozásnak teljesen meg fognak felelni.

*(A pesti vízvezeték) tervezetnek kidolgozására felkért londoni mérnök, Grissel, fővárosunkba érkezett, s a vízvezeték ügyében működő bizottmány e hó 1-jén tanácskozni tartott azon pontok fölött, melyeket a terv kidolgozására Grissel elé fognak terjesztetni. E terv egyelőre a Lipót- és belvárosnak vízzel ellátására szorítkozik. *(Gázvilágítás.) A debreczeni és szegedi gázvilágítást Riedinger németországi gyárnak vállalta magára, ki a napokban Szegedről Advára utazott, hogy ezen város gázvilágítása ügyében is ajánlatot tegyen. Ha ajánlatát elfogadják, Arad már az 56-ik város lesz, mely Riedingertől nyeri a világosságot.

Közüntézetek, egyletek.

*(A magyar tudományos akadémia) nyelv, és széptudományi osztályának mart. 30-án tartott ülésében Mátyás Florián lev. tag „Magyar és nyelvai tanulmányok“ czim alatt, nyelvtörténeti szótárából olvasott föl; Budenz József, lev. tag pedig „A magyar egyetektől“ érkezett. — A nyelv-tudományi bizottság Fogarasi János felszólalása folytán indítványozta, hogy szőlítassék föl mindenki a „Nagy szótár“ illető észrevételeinek a bizottsághoz való beküldésére, s az alapos észrevételek egy pótlék-füzetben közzéadását. — Ezután a gyűlés összes ülésé alakulván, Kubinyi Agoston előadta, hogy Szontagh Gusztáv elhunyt rendestag tisztelő, az elhunyt arcképével ajándékozták meg az akademiát. Az arckép föl-függesztése az akademia termében elhatározottat. — Toldy Ferencz jelenté, hogy egy Turinban levő barátját fölkerde, Salamon királyunkra vonatkozó s az ottani könyvtárban levő középkori francia beszély lemosolására; Olivieri György ur a másolatot minden évi nélkül küldte meg, miért az akademia köszönetet szavazott.

*(Az ő-budai takarékpénztár) működését e hó 1-jén megkezdte 86,000 forint alaptőkével. *(Tisza-Ujlakon mesterlegény-egylet) alakult, s mint ottani levelezőnk írja, mult hó 8-ikán a szervező gyűlést is megtartották. Az ügyet leg-melegebben a szabó-czéh karolta föl. A gyűlés megnyitása után Doby Antal élnének rajzolta az iparos osztály szellemi fejlődésének szükségét. Az iparos osztály képviseli a nagy nemzettestet derekát, azért erősnek kell lennie nemcsak anyagilag, de szellemben is, ha a korral előhaladni, s a társadalomnak hasznos része lenni kíván. Az egylet eszméjét csakugyan örömmel karolták föl, s elnökül főtiszt. Gyöngyösi György lelkeszté kérték föl. Alelnökül Doby Antal lón megválasztva. Igazgató tagokul a két prot. lelkeszt, s a három vallású iskolák tanítóit szőlították föl. Örömmel üdvözöljük ez egyletet, melynek létrejötte a köz-művelődés terjedésére ismét egy mozzanat, s reméljük, hogy rövid időn, virágzásáról öröndetes híreket hozhatunk.

Közeledés.

*(A zugligetbe járó társasokcsik) a budai lánchíd és a Laszlovsky-féle nyírák közt rendes járataikat már megkezdették.

*(Vasúti vegyes vonatok szaporítása.) A közlegő debreczeni vásár miatt, april 7-től bezárólag 22-ig, a jelenleg rendesen közlekedő sze-

TÁRHÁZ.

mélyvonatokon kívül, Cegléd és Debreczen között, mindkét irányban, naponként még egy vegyes vonat induland meg, és pedig Cegléd-től Debreczenbe 10 óra 8 percz este, s Debreczenből Pestre 8 óra 33 percz este. Ezen meneteket egybekötve Pest azon vonataival, melyek Pestről 5 óra 35 p. d. u és Ceglédre 6 óra 29 p. reggel indulnak. *(Az alföldi vasút felállítás) tárgyában Szabadkán márt. 22-én Trefort Agoston elnöksége alatt tanácskozni tartották. Számos földbir-tokos volt jelen. E vasútvonal felállításának hasznosságát és szükségét élénk színekkel esetelték s vitatták meg.

Balesetek, elemi csapások.

*(Égések.) Cseceshőn (Ugban) 50 ház és több gazdasági épület. — Petrécson 18 épület, — Szántón (Abaújban) 10 épület, — Vizesréten 8 ház lett közelebbre a lángok martaléka.

*(A verespataki bányában) Abrudbányán a napokban egy szikladarab három bányamunkásra rászakadt. Kettő azonnal meghalt, s a harmadiknak csipőjét és lábát roncsolta szét. Maguk okozták csorukat, mert oly helyeken mászkáltak, hol a bánya nem volt biztosítva s keresni valójuk sem lett volna.

Mi újság?

*(Buda épül.) Buda várastanácsa, ez évben megkezdendő 67. építkezésre adott engedélyt.

*(A Kölcsey-szobor) b. Vay Miklós Szat-máron 100 ftot adományozott.

*(Két koporsó egy sírban.) Kétegyházán, ottani tudósítónk szerint, mult hó 21-én nevezetes temetés történt. Egy 88 éves szegény agg ember s 78 éves neje hamvait tették egy közös sírba. Hatvan évet töltöttek együtt békés házasságban, s alig pár óra közel hunytak el egymásután. Együtt viselték az élet terheit, a halálban is együtt találnak nyugalomra.

*(A csavargó utcagyermekre) nézve a helybeli tanács azon helyes intézkedést tette, hogy a kik valami kiváló bűnnel nincsenek terkelve, kézművesekké képeztesse. E czélra fellelő neművel s egyéb szükséges ruhával ellátva, az illetőket kézművesekhez adják és időnkint kegyes adakozásokból segélyezik.

*(Egy lengyel felkelő), azok közül, a kik közelebbre menekültek az osztrák birodalomba, Pesten is lehetett látni. A felkelők egyenruhája: kék ing, bő két nadrág és szögletes veres-sapka. *(A Kolozsvárt talált koporsókról) melyeket a gazdasági egylet kertjéből ástak ki, a mult-kor már szőlottunk. Ezuttal a hatodik koporsót vették ki néhány év alatt e vonalon a földből, a mi kétségeltelenné teszi, hogy itt római utnak kellett elvonulnia, s minthogy a rómaiak az ut szé-leire temetkeztek, valószínűleg az ut másik felén is sok koporsót lehetne találni. Ezuttal a nagyobb koporsóban két elhamvadt ember csontja találtatott, kik lábával voltak egymáshoz fektetve. A koporsó két vége rabló kezek által ki van lyukasztva; többnyire ily kirabolott koporsókat találnak. Ugyáltszik, a rablók tudták, hol keresendők a halottak ékszeri. A kirablás daczára lettek a nagyobb koporsóban domborművű fölönfűgöt, nagy mellűt, néhány gyöngyöt és római rézpénz-darabot. A kisebb koporsóban gyermek lehetett. A koporsók otrombán vannak köböl kifaragva, de alakjuk jó izlésre mutat. Minthogy a földtől csak 4-5 hüvelyk mélységre találtak, megérdemelné, hogy a muzeumgyűlet e helyen rendszeres ásatást kezdene meg.

*(Libay Sámuelnek Napoleon szobrát) ezüst-ből, Beszterce városa a nemzeti muzeum számára szándékozik megszerezni, meg pedig oly módon, hogy hazánk városait nyomtatott körlevelekben aláírása szőlítja föl, s amint a szükséges 4000 ft. fedezve lesz „Magyarország városai“ nevében fogják ezt átadni a nemzeti intézetnek. Beszterce városa egy vegyes ülésben már 300 ftot szavazott meg e czélra, melyhez egyesek még 106 ftot irtak alá.

*(Üngyikosság különös okból.) Mint értesülünk, a napokban egy vidéki ember, bűnös voltának üntudatában, — hogy a világnak, egy paraszt-asszony jóvándósa szerint legközelebb bekövetkezendő elszűdése veszedelmét nyugodt lélekkel bevárhassa, — faluról Pestre jöven, meggyónt; mivel azonban az illető gyóntató atya föl nem oldotta, (?) felvágta ereit, nehogy mint bűnös, a világgal együtt ő is elsüllyedjen.

*(A berni városi fegyenczek.) igen jámbor becsületes emberek lehetnek; legalább ezt bizonyítja a berni „Volks Ztg.“ multkori közlése, mely szerint a fegyenczek közmunkáról haza térve, részeg fölgyázójukat maguk vitték a börtönig karjaikon. Közölök egyik a fölgyázó pus-káját vitte vállán. Furcsa menet volt, de még furcsább rendőri fölgyázás.

*(Adóssági fogház.) A közelebbi országbírói körrendelet folytán Pest város hatósága már föl-szólítottatott, hogy adóssági fogház számára alkal-mas helyiséget szemeljen ki.

*(Tengeri fürdő.) A küstendzei tenger-öbölben egy három-árbozu vitorlás-hajó megfe-nekelvén, miután oly erősen áll, hogy az angol hadihajók többszöri bombázásával dacolt: ott lakó hazánkfia, dr. Oroszhegyi, tengeri-fürdő-sar-nokká szándékozik felszerelni, melynek két felén, külön öltözködő butykákat lesznek, mind nők mind férfiak számára. A közeledés csolnakokon törté-nendik, és a csarnokban különféle üdítők lesznek kaphatók.

*(Halalozás.) Vázsonkeői gr. Zichy Lászlóné, szül. gr. Széchenyi Mária, csillag-keresztes-hölgy, életének 59-ik évében, mult hó 26-ikán Pesten meghalt. A boldogult tetemei az alsó-peli sírboltba tetteket örök nyugalomra.

— (Sorsház.) Bécsben a hitelintézeti (Credit) sorsjegyek apr. 1-én húzása alkalmával kö-vetkező sorsjegyek húztak ki: 971, 1176, 1269, 1583, 1934, 1938, 1980, 1983, 2076, 2305, 2448, 2649, 2724, 3101, 3105, 3153, 3169, 3566, és 3961. — Ezek között a 200,000 ftoft fönyertes lett a 3101 series 45 száma; 40,000 ftoft nyert az 1583 series 71 száma; 20,000 ftoft nyert a 3153 series 16 száma; 5000 ftoft nyertek a 3101 series 11 száma és az 1938 series 1 száma. (A teljes nyere-ményjegyzéket a P. U. közelebbi számában.)

— (Sorsház.) A hg. Clary-féle sorsjegyek Bécsben mart. 30-án történt húzása alkalmával 12,000 ftoft nyert az 51 szám. (A többi nyere-ményeket a P. U. közelebbi számában.)

— (Adakozás.) A Vasárnapi Ujság szer-kesztőséghez mult heten beküldött:

Parkas László, 115 éves tehetetlen agg gyá-moltására: Györből özvegy Xántus Ignác né gyűjtése, a „Györi Közlöny“ szerkesztősége által küldve, 12 ft. 40 kr.

(Ezen összeg a gyámoltalan, beteg aggnak, illetőleg ápolónéjának, személyesen adatott át. Köszönet az emberbaráti segélyért. — Szerk.)

Nemzeti színház.

Péntek, márt. 27. „Nőuralom.“ Vigj. 3 felv. Szíjligetittől. A felvonások között Tóth Soma utolsó föllepéit magyar és tót kettős tánczot lej-tettek. A közönség szünni nem akaró zajos taps és kihívások között vált meg kedvenczétől, habár ez elválás nem volt örök, mert Tóth Soma tán-czában és jeles komikumban ezuttal a budai szin-padon fog gyönyörködni a fővárosi közönsége. Tánczát ismételték tőle is.

Szombat, márt. 28. Bignio Lajos utolsó föl-lepéit „Erőnői“ 3-ik felvonása és „Tell Villmos“ 3-ik felvonása. A búcsuzót, kiléptekor, hosszas tapsokkal fogadták s felvonás végén három ko-szorúval tisztelték meg. Bignio mindkét opera-törödékekben, tiszta érzéhangjának egész teljével énekelt, és sajnosan győződünk meg, hogy helyét jól betölteni, különben is gyengén álló operánk-nál, nem könnyű dolog leend. A színház szűfolság tömve volt. — Ez estén „A festész álomképe.“ czimú ballet is színe került, melyben leginkább Rotter Mari aratta a babérokot.

Az ünnepnapok miatt a színház az egész nagyhétén zárva volt.

Budai népszínház.

Márt. 27. „Peleskei notárius“ Bohózat 4 felv. Irta Gaál.

Márt. 28. „Dunán apó és fia utazása.“ Operette 3 felv. Offenbachtól.

Márt. 29. „Hangverseny“ a budai szegények javára. Az est dícsősége legnagyobb részben Rothfeld Soma ur szabatos zongorajátékát illeti. Rudas I. Vig R. és Harmath E. kisasszonyok is helyesen működtek közre. Közönség, a kellemet-len idő miatt nem nagy számmal.

A nagyhétén előadásokat nem tartottak.

Nyílt tér. *)

— **Nyilatkozat.** A f. é. Vas. Ujs. 12. sz. a. „Nyílt tér” rovatban a „Tudományos nézetek gyűjteménye” című könyvem új kiadására nézve megjelent becses felhívásra — kötelességemnek ismerem a t. cz. előfizetőket megnyugtató végett tisztelettel értesíteni: miszerint a „műnek” kiadása mindaddig csak a csekély számú előfizetés miatt áll függőben s az eddig előlegesen befizetett költségem tekintetéből érdekelve vagyok a meggyeserte ufolag kibocsátandó előfizetési felhívás eredményét f. évi június 1-ig bevélni, — a mikor, ha az újra nem leendő kedvező, a leginkább több tekintetben a köznép érdekében szerkesztett „mű” kiadhatására, — akkor az előfizetése — bár nem kis sajnálattal és teherrel! — vissza fognak szolgáltatni. Az irt határidőig tehát az előfizetés is elfogadatik 1 ft. 20 kr. alulról — vagy Pesten Ivánszki Imre ügyvéd úrnál (múzeum előtt a Bertaféle házban 26. sz. a. 1-ső emelet). Csákvár, mártius 26-án 1863. (Fehérmegyében a szolgabírói hivatalban.)
Ivánszky János.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a szerk.

Szerkesztői mondanivaló.

6527. N.-Enyed. Sz. K. A rajzok nagyon használatok, s azonnal munkába adtuk, azt az egyet kivéve. Kétóról nem tudjuk, mit jelentenek; az egyik az az ódon kapuból és ablakból álló épületdarab, a másik ama tájkép, hol egy kerék hegy alján fűdő-intézetet sejtünk. Kérjük a többi küldendővel ezek magyarázatát is. A kívánt időre megjelenhet. A pecsét is jön.

6528. Hadvany. G. A. A lapoknál borítékban küldése lehetetlen, és ma már az egész világon szokatlan. Az igen sajnós tapasztalat, miről annyi panaszerkezik, hogy különösen falusi postahelyeken rendszeren kiszedegetik a lapokat a czimszalagokból s azok olvasak s piszkolják be előbb a példányokat, kiket a lap nem illet. Erre nézve alig marad egyéb hátra, mint az illető elöb-utóbb fölébredendő becsületérzetbe vetni bizalmunkat. Mert már csak e részben sem kellene hátrábol állanunk más országok postamesztercinek. — A többi jó tancsot köszönjük, s a mennyire lehet és észlelhetünk látjuk, megfogadjuk. Hanem ha épen benne vagyunk a tancsosztoztatásban, az időviszonyokhoz és a t. cz. közönséghez is fordulhatna ön.

6529. Abony. K. T. Hallatlanul pazar bökezűség! Ennyi cikk egyszerűen! Előlvani is „nagy és szép gondolat” — áldd érte sorodat!

6530. Bécs. Gy. ... A kért levél nem érkezett kezünkhez, de nem is oszadjuk, ha az a szokásos „nyílt” modorban volt küldve. Ezt csak pusztá reklamációs ügyben tük meg. A „siskakostély” szellőztetését tehát kíváncsian várjuk.

6531. Tisza-Ujlak. Doby Antal urnak. Udvozöljuk az iparosok nemes törekvéseit. Az 5 ft. kiadó-hivatalunkba megérkezett, s minthogy a P. U. első évnegyedi folyama többé nem kapható, az előfizetés az április—szeptemberi fél-évre iratott be. A V. U. magában a lefolyt évnegyedről még kapható 1 ft. 50 kr-ért.

6532. S.-Patak. Dr. S. J. Bocsnátot kérünk a kése-delemért. A cikkek végre előkerültek a „pinczetokból” — mert csak most került a sor magára a pinczére. Mindkettőnek igen jó hasznát fogjuk venni. Levelünk megérkezett-e?

6533. Kis-Lóok. S. L. A munka megjelenésekor sziveskedjék tudunkra adni, hova küldjük akár a könyvet, akár a lapot.

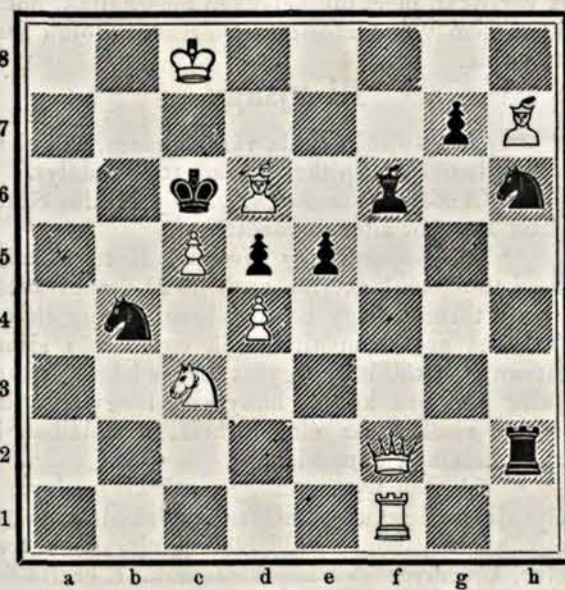
6534. N.-Szelesény. B. L. Nagy kívánság. Nem ígérhetjük bizonyosan, de ha ama kézirat még megtaláltnék irományaink között, legnagyobb sziveséggel elküldjük. Ha a tiz év alatt beküldött minden verset felretettük volna, most egy kis Gellérthegy tetejében ülhethénk.

SAKKJÁTÉK.

171-ik számú feladvány. — Novotny A.-tól.

(Varasdon.)

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

38-ik sz. játézm (El nem fogadott Csel).

ENGEL I. és CSERESNYÉS I. között. Pesten, 1862.

április 5-én.

Világos (E).

1) e2—e4

2) f2—f4

3) Hg1—f3

4) c2—c3

5) Ff1—b5

6) Vd1—e2

7) Fb5—e6

8) b2—b4

9) b4—b5

10) d2—d4

11) c3—d4

12) e4—e5

13) Fc1—a3

14) Ke1—f2

15) f4—e5

16) Kf2—g1

17) h2—h3

18) h3—g4

19) Bh1—h2

20) Hf3—h2

21) Hh2—f1

22) Hf1—g3

23) Kg1—f2

24) Ve2—f3

Sötét (Cs.).

e7—e5

Ff8—c5

d7—d6

Hb8—c6

Fc8—d7

Vd8—e7

Fd7—c6

Fc5—b6

Fc6—d7

e5—d4

Hg8—f6

d6—e5

Fb6—a5

Ve7—e6

Hf6—g4

0—0

h7—h5

h5—g4

Bd8—h8

g4—g3

Ve6—h6

Vh6—h2

Bh8—h3

Bh3—g3: és nyer.

A 166-dik számú feladvány megfejtése.

(Campbelltól Londonban.)

Világos.

1) Bf7—f4

2) He4—c4

3) Hc2—d4

Sötét.

e5—f4: A)

Ka6—b5

tetszés szerint.

A)

Ka6—b4

tetszés szerint.

B)

Fd7—c6 C)

Ka6—b5

tetszés szerint.

C)

Fd7—c8

tetszés szerint.

1) ...

2) Ha3—a4

3) V—vagy H—

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Vácson: Nizky Pál. — Kun-Szent-Miklósban: Bankos K. Kis-Kürtősen: Csemiczky Károly. — Gyepesen: Kun Sándor. — Debreczenben: Sperber F. — Zagyva Imre.

Rövid értesítés. A 165-ik számú feladványt helyesen fejtették meg Debreczenben: Sperber F. és Szegeden: Galyassy Imre. — Gy. Fehérvár: H. S. A. hosszan tartó játékában a lépéseket kérjük.

TARTALOM.

Füredi Mihály (arckép). — Holt Tisza partján. Cséti János. — Két kiadatlan oklevél (vége). P. Szathmáry Károly. — Adatok Rév-Komárom halászatához. Szinnyei József. — A solmári templom (képpel). Zombory G. — Hótöl elborított falu Sveiczban (képpel). — Az orr. S. E. A. — Egyveleg. B. L. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazd., keresk. — Közintézetek. — Közlekedés. — Balesetek. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Nyílt tér. — Szerk. mondanivaló. — Heti naptár. — Melléklet: A munkási várbán talált régiségek (Trazsal. Gusztárol Sándor. — A komáromi Sz. András-egyházban épülőben levő orgona. Rovács A. — Irodalmi ujdonságok. — Művészeti hírek. — Utcavilágítás. S. E. A. — Régi magyar levelek. Balogh L. — Csipkebokor. Pájer A.

A Vasárnapi Ujság 14-ik számához 1863.

A munkási várbán talált régiségek.

A munkási kastély, mint a tiszai magyarság pártmozgalmainak, gyűl- és menhelye, még a mohácsi vész után is sok ideig többnyire magyarok birtokában volt. A Ferdinánddal vetélkedett Zápolya János e kastélyban gyakran mulatott. Sokszor innen is vezérlé hadjáratát. Később Báthory Zsigmond, Bocskay, Thurzó, Bethlen, Drugeth János, Rákóczy György, I. Rákóczy Ferencz, II. Rákóczy Ferencz megbukása után az egész birtok a kincstár kezére került, és amidőn Bécsből ide jött egy küldöttség Rákóczy birtokait leltározni, a munkási kastélyban többi között az itt rajzban bemutatott régiségeket is találták:

Az I-ső szám alatti rajz ábrázol egy *réz fokost*, felette régi lehet, mert nagyon is látszanak rajta a hosszú időnek vasfogai, nagyon vékony, hossza 10 hüvelyk és nehézsége csak $\frac{3}{4}$ ft. Uglátszik, hogy valamikor magyar fegyver volt.

A II. szám alatti Rákóczy György acélsisakja arany csillagokkal kiverve — nehézsége $2\frac{1}{2}$ font.

A III. sz. alatti ábra egy *réz fokos*, ez is nagyon régi lehet. 9 hüvelyk hosszú, és $\frac{3}{4}$ font nehézségű.

A IV. sz. alatti ábra egy vasbárd Rákóczytól, hossza $10\frac{1}{2}$ hüvelyk, s nehézsége $7\frac{1}{2}$ font.

Az V. sz. alatti ábra egy roppant löpatkó, Rákóczy lováról. 7 hüvelyk hosszú, s átmérője, vagy szélessége $6\frac{1}{4}$ hüvelyk, még nagyon kopott állapotában is nehézsége $2\frac{1}{4}$ font.

A VI. szám alatti ábra Rákóczytól vas sapka, nehézsége 3 font.

A VII. szám alatti ábra Rákóczytól egy mozsár, nehézsége $36\frac{1}{4}$ font. Ezek most is a munkási vasgyárban őriztetnek.

Gusztárol Sándor.

A komáromi Szt.-András-egyházban épülőben levő orgona,

s Buckow orgonaművész.

Az 1849. évi tűzvész áldozatává lett komáromi kath. főegyház külső és belső építése — Isten segítségével — már annyira haladván előre, hogy magasztos örömmel végezhetjük abban isteni tiszteletünket, várva-várjuk az új orgona elkészültét.

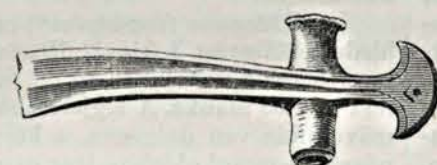
Ezen, az egyház térképje s a közönség éneke erejéhez mért orgonának, mely egyike hazánk és Ausztria e nemű legnagyobb, de mindenesetre legtekélyesebb műveinek, építését Buckow porosz születésű orgonaművész, kinek ez 54-ik műve, a lehető legnagyobb szorgalommal, személyes erőmegfeszítéssel és valódi művészi odaengedéssel vezeti; regeli 6 órától esti 8-ig fáradoz naponkint,

a főrészeket maga készítvén s állítván össze, gondosan ügyelvén fel számos segédmunkására, kik töle mindenre részletes utasítást kapnak.

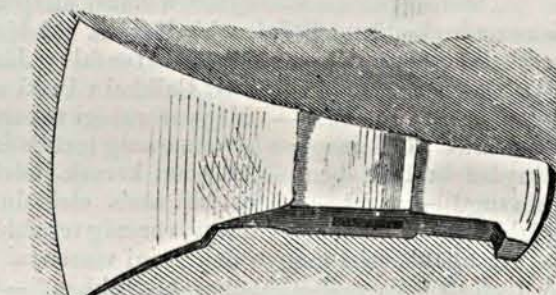
Ha már mi is megcsodáljunk a 40 láb magas és 30 széles, három testben épült alkotmányt, az azok mindegyikét szegélyző két-két karcsu siposzlopot, a genialis művész által sajátkezűleg rajzolt, a templom építésmódorához alkalmazott s

II.

VI.

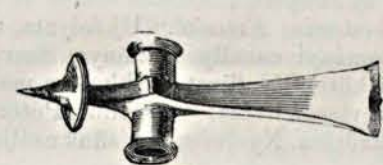

IV.

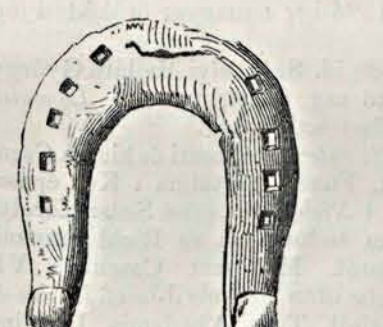

VII.

A munkási várbán talált régiségek.

III.

V.

Irodalmi ujdonságok.

— A Magyar Ember könyvtárának I. kötete megjelent és az előfizetőknek szétküldetett. A 25 ivnyi kötet tartalma következő:

1. Gr. Széchenyi István emléke (bevezető-sül). 2. Böles mondatok gróf Széchenyi István munkáiból (Minden időkre szóló, érdekes böngészetek a nagy férfiú önálló műveiből; megannyi olvasásra méltó arany sorok a halhatatlan szellem hagyományából). 3. Franklin életrajza. *Mignet* után *Szalaky Gergely*. (Az új világ egyik legnagyobb emberének élete, Mignet híres francia műve után, mely végre megérdemelte, hogy nyelvünkre is lefordíttassék). 4. Szerencse útja vagy életbölcseesség *Franklin* nyomán *Farkas Ferencz*. (A gyakorlati irányú amerikai böles és államférfi utmutatásai a boldogulásra e földön; józsi magyar közmondásokkal fűszerezett fordításban). 5. A cigányélet. Elbeszélés, írta Jósika Julia. (Az író elismert kedélyes modorában írt, vonzó történet az iparos osztály köréből). 6. Zsolt emeltetése. Költemény *Fejes István*ól. (Árpád leleptét s fiának a fejedelmi székbe emeltetését tárgyazo, egyszerű, de erőteljes színekben rajzolt, népies hősköltemény). 7. Vázlatok a természet köréből. *Keresztény János*ól. (Három fontos természeti tárgyról értekezik u. m. a kovagról, vízről és élenyről, nem száraz tankönyvi modorban,

hanem világos élénk előadás-sal, tárgyszeretettel, sőt itt ott valódi költői melegséggel). 8. A kir. magyar egyetem története. (A magyar iskolai neveletésnek s e szerint tudományos művelődésünk történetének láncolata, a legrégibb időkől jelenkorunkig; szabatos rövidséggel s historiai alaposzággal. — Ugy hisszük, hogy minden tudó m á nykedelő ember érdekel fogja olvasni.) 9. Az ember és állattanból. *S. Eöry Andor*ól. (Népszerűen elmélkedik az állatok szellemi sajátságairól, s külön ismét az ember és állat közti különbségekről. A mindennapi tárgyak felett is igen szépen le lehet gondolkodni és azokból jeles tanulságokat meríteni). 10. A budai basa. Történeti tárgy elbeszélés a nagyhirű novellairól *Zschokke* után. (A vonzó meséjű elbeszélés érdekelt neveli a történeti háttér és azon körülmény, hogy színlhelye egy részben Magyarországon, Budavára bevételének korában). 11. A mormonok. *Szeberényi Lajos*ól. (Részletes ismertetése ama sajátságos amerikai új vallásfelekezetnek s népek, melynek tanai, szervezete és élményei az újabb időkben oly nagy figyelmet gerjesztettek világszerte.) 12. Az élet terheiről. *Jakab Elek*ól. (Gyakorlati irányú, böles rendszabályok és utmutatások azok számára, kik az élet bajaival küzdőknek.)

Legyen elég ennyi a „Magyar Ember könyvtára” első kötetének bemutatásául. Mint tudva van e munka e lapok szerkesztőjének felügyelete alatt jelenik meg, s annál fogva annak közebb taglalásába nem is ereszkedünk. Látni való ama rövid jegyzékből is, hogy e munka az emberi ismeret mindenemű áigára iparkodik kiterjeszkedni s már az első kötetben hoz a gyakorlati életbe vágó népszerű bölcseleti tárgyú cikkeket, jeles emberek életrajzeit, historiai dolgozatot, természet-tudományi elmélkedéseket, népiismeretéseket, s a mellett az elbeszélő és költői tárgyú művekről

Hó- és nap	Katholikus és Protestáns naplár	Görög-orosz naplár	Izraeliták naplára	Ó Nap- kél delel nyug.	Ó Hold- kél delel nyug.
Heti naptár.					
Április					
5 Vasár.	D Husvétvas.	D Husvétv.	24 F6 b. Vir. v.	16 Husv. 2. á.	5 34 2 51 6 33 8 34 0 36 5 42
6 Hétfő.	Husvéthétfő.	Husvéthétfő.	25 Gy. o. B. A.	17	5 32 2 33 6 34 9 48 1 29 6 16
7 Kedd.	Szanizsóló	Hermína	26 Gábor	18 Tekufa	5 30 2 16 6 36 10 58 2 25 6 57
8 Szerda.	Dénes püspök	Dionis	27 Matrina	19	5 28 1 59 6 47 * 3 24 7 48
9 Csütört.	Dömötör vért.	Dömötör	28 Hilarius	20	5 26 1 42 6 39 0 0 4 24 8 48
10 Péntek.	Ezehiel próféta	Dániel	29 Márk püsp.	21 Husv. 7. á.	5 24 1 25 6 40 0 54 5 23 9 56
11 Szomb.	Leo pápa, Iszák	Arszlán	30 Klimachus	22 Hv. 8. á.	5 22 1 9 6 41 1 38 6 20 11 9

Holdnegyed: ☾ Utolsó negyed 11-én, 2 óra 39 percz reggel.

Tizedik évfolyam!

Előfizetési fölhívás

Szerkesztői jutalom-év.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1863-ik évi folyamára.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok folyó évi első évnegyedi, valamint az 1862—63. évi október—mártiusi félévi folyama e hó végével letelvé, — kérjük tisztelt előfizetőinket, hogy előfizetéseiket = a lapok folytatólagos megküldetése végett = mielőbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokra együttvéve: évnegyedre, azaz: április—júniusra 2 ft. 50 kr., — fél évre, azaz: április—szeptemberre 5 ft., — háromnegyed évre, azaz: április—decemberre 7 ft. 50 kr. — A Vasárnapi Ujság magában véve: fél évre 3 ft., egy negyed évre 1 ft. 50 kr., — A Politikai Ujdonságok magában véve: fél évre 3 ft., — egy negyed évre 1 ft. 50 kr.

A Vasárnapi Ujság ezévi január—mártiusi folyamából teljes számú példánnyal meg folyvást szolgálhatunk. — Tiz előfizetett példány után 1 tisztelet-példány jár. — A pénzes levelek bérmentes küldése kériük.

Pest, mártiusban 1863.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pesten, egyetem-utca 4-ik szám.)

em felelték meg. Egy ily vállalat első megindítása jár legtöbb nehézséggel, de ha az ut meg lesz egyengetve s a kerékgyártás megtalálva, hiszszük, hogy e „Könyvtár“ is oly közhasznúvá és népszerűvé női ki magát, mint az a számtalan „népszerű könyvtár“, mely a külföldön millió példányokban kering. A következő kötetek gyorsan fogják egymást követni, s miután íróirásaink is a könyv irányával megismerkedtek, tartalom tekintetében is mindinkább meg fognak felelni kitűzött szép céljoknak.

A könyv ára hallatlan olcsó. Egy egy ily vastag kötet ára 50 kr! (4 kötetből álló egész folyam 2 ft., postán 2 ft. 50 kr.). Csak a közönség tömegesen felkaroló részvéte mellett állhat fenn és felelhet meg a várakozásnak.

— *(Építészeti munka.)* Erdemusz Beregszászi Pálunk, h. mérnök és nyug. rajztanár, ki az építészeti irodalmat évek hosszú során számos gyakorlati becsei magyar munkával gazdagította s a tőren valódi úttörőnek nevezhető, legközelebb ismét egy csinosan kiállított építészeti nagyobb művet bocsátott közre Debreczenben. Címe a könyvnek: „Az építés tudományának azon része, melyben az épületek ékesítésére szolgáló oszlopok ismertetése és rajzolása adatik elő.“ 46 rézmetszeti rajzzal. E munkában részletes ismertetése s magyarázata foglaltatik az építészetben oly nagyfontosságú toskánai, dóriai, jóniai, korinthis és római oszlopoknak, s ezek szabályainak, Vignola régi híres olasz építész rendszere nyomán. A tiszta rajzok igen ajánlják e munka használatosságát. A nyomdai kiállítás is csinos, és Debreczen város nyomdájának iparkodásáról tanuskodik. Ára a munkának 5 ft.

— *Megjelent új könyvek:* „Magyar Akadémiai Értesítő.“ Uj folyam, a nyelv és széptudományi osztály közlönye. Szerkesztő Toldy F. II. kötet III. füzet. Cikkek: a magyar személyes viszonyítás. Cornélius Péter. A magyar nyelv szótára. Nyelvészlekedésünk célja és eszközei.

„Magyar Akadémiai Értesítő.“ A philosophia, törvény és történettudományi osztályok közlönye. Harmadik kötet. II. füzet. Cikkek: Schelling phil. első időszak. — Török-magyar viszonyok. A váitó eredete, célja és jogi természet. — A dél-afrikai tartományok földirati vázlata. — Gyórváros történelme 1594-ig; a magyar örököségi jog szelleme és elvei.

„Emlékkönyv“ id. Székelyi Majláth György m. akad. igazgató tag felett, tartotta Lovonics József m. akad. tiszteletbeli tag.

„Budapesti Szemle“ szerkesztő és kiadja Csenger Antal. LIII. Füzet. Tartalma: Két eposz. Első közlemény. A Niebelungenlied. Szász Károlytól. A társadalmi tudomány és Riehl munkái. Trefort Ágostonról. Művészet Csarnoka VI. Correggio. Planché után Székely József. Élede és életkezdet. Brassaitól. Tud. Akademia. Irodalmi szemle. Hazai könyvszet.

„Erdélyi János kisebb prózai dolgozatai.“ Megjelentek Sárospatakon, két kötetben. Az I. kötet tartalma: Előszó. Népköltészet. A magyar népdalok. Népköltészetünk a külföldön. Népköltészet és kelmései. Barcsai ó székely ballada. A II. kötet: Egy századnegyedik magyar szépirodalomról. A szini határolás. Egyéni és eszményi. A chinaiak színháza. — A két kötet ára 2 ft 50 kr.

„Kálmán“ történeti regéy, írta König Tiadard, fordította Rajkay F. I. I. II. III. kötet. Ára 3 ft. 60 kr. Diszes kiállításban kiadta Emich Gusztáv akadémiai nyomdász. A fordításra maga a munka szerzője adott engedélyt, s az a mű becséhez méltó gondossággal történt.

„Az ember tragédiája“, drámai költemény, írta Madách Imre. Kiadta Emich Gusztáv. Második, tetemesen javított kiadás. Kiállítás az első-n sokkal diszesebb. Ára 1 ft. 80 kr.

„A politikai gazdaság kézikönyve.“ Baudrilart Henrik francia műve nyomán kidolgozta Keleti Károly. Kiadta Emich Gusztáv. Ára 2 ft. 50 kr.

„A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása.“ A magyar tudományos akademia megbízásából készítette Hunfalvy János, a m. t. academia lev. tagja. Első kötet, első füzet.

„A római irodalom történetének vázlata.“ gymnasiumi segédkönyvről dr. Kopp és egyéb kutatók után írta Kisvári Mór. A 76 lapra csinos kiállítással nyomtatott munkát, kiadta Burger Zs. Szegeden. Ára 40 kr.

„A fehér ruhás nő.“ Angol regény; írta Wilkie Collins; fordította Balázs Frigyes. Kiadja Laufer és Stolp. A 3 kötet ára 3 ft.

„Delejtű az orvosi tudomány homályaiiban“ a művelt közönség számára írta dr. Verébelyi, pesti gyakorló orvos. E 10 ivre terjedő munka, — mint róla egy szaklap, „Gyógyászat“ nyilatkozik, — a magyar orvosi rend nézeteinek és érzelmeinek tolmácsa. Célját czíméből láthatni, s a nemorvos közönség pártolására is nagyon érdemes. Ára 1 forint, s kapható szerzőnél, vagy a kiadó Eggenberger könyvtárából.

„Népiszkolai jutalomkönyve.“ Jó gyermekek számára írta Bonyhay Benjámin. Harmadik bővített kiadás. 36 lap. Megjelent Réthy Lipót kiadásában Aradon. Ára 10 kr.

„Erdélyi és a homoeopathikus gyógy- és gyógy-szerint“ dr. Garai János hasonszenvi orvostól. A sok szakavatottsággal írt mű a hasonszenvi gyógyászat hasznát igyekszik kétségtelenné tenni s három részre osztható: Az első általános orvos-tudományi eszméket érint. — A második, bár röviden, de részletesen tárgyalja minden irányban a homoeopathia fogalmait. — A harmadik az elv tudományos megalapítására törekszik a physiologia, physica és chemia törvényeinek alapján. A munkához egy értekezés is van csatolva. „A sisakvirágrol.“ — Megjelent Emich Gusztávnál. Ára 1 ft. Kapható Hartleben könyvkereskedésében.

„Általános áruismerő“ kereskedelmi és realtanodák, magántanulók, kereskedők, iparosok, mezőgazdák számára. Több jeles német mű után szerkesztette Rösser Miklós kereskedelmi tanodai igazgató és Schaudl Sándor mérnök. Pest Laufer és Stolp tulajdonai.

„Statistikai közlemények“ a hazai állapotok ismeretének előmozdítására, kiadja a m. akademia statisztikai bizottságja, szerkesztő Hunfalvy János IV. kötet I. füzet. Ára 1 ft. Cikkek: Pesti magyar keresk. bank. — Magyarországi takarékpénztárak. — A magyar koronaország területének bányászata 1861-ben. — A pesti keresk. kórház és nyugdíj-intézet. — A cs. kir. szab. első dunagőzhajózási társaság. — Magyarország termelése. — Az egri érseki megye népességi viszonyai. — A technikai és real-iskolák hazánkban. — A hazánkban létesült vasutak ismertetése. — A tiszamelléki szab. kölcsönös tűzkármentő társulat. — Államköltségvetés 1863. közgazg. év.

„Monumentum pietatis.“ Melzer János, rákos-keresztúri ev. lelkész, latin distichonokban 24 lapra terjedő verseket írt Victoria angol királynő férjének, Albert hercegnek halálára. Ebből egy példányt a „Brit muzeum“-ba is küldött, hol a kegyeletes megemlékezés sorait szívesen fogadták.

„Magyarország és Erdély eredeti képekben.“ E jeles vállalatból ismét két füzet jelent meg: az 59. és 60-dik. A szöveg Fületek s Egert ismereti. Az aczélmetszetek következők: Sz. Mihály temploma Sopronban; Fraknó vára; a csurgói kastély; a bodajki kastély és bucsus hely; a kaszai főegyház; Rákos a Fertől.

„Az egyszerű és kettős könyvtel.“ Irta Weininger Vincze. — Pesten, 1863. Kiadja Winter Samu, könyvnyomtatványos. I-ső rész. Ára 1 ft. 60 kr. A II-ik rész május elején fog megjelenni. Gyakorlati, különösen is szegény kereskedelmi irodalmunkban hiányt pótló munka.

„Testgyakorlat.“ Többek után szabadon, saját gyakorlati tapasztalataival bővíte magyarra alkalmazta Zimányi József, a kálksburgi növeldeben testgyakorlat-tanító. E közhasznú kézikönyv több magas pártfogó költségen adatott ki a m. tudós társaság helybenhagyásával. A testgyakorlat kitűnő fontossággal bír a nevelés eszközei közt. Vajha a köznevelésnek ez irányban jobb és célzerűbb fejlődés, e könyv megnél nagyobb elterjedésében is nyilatkoznék. A kemény borítékba kötött nagy nyolczadréti munka ára 2 ft. oszt. ért. Ezen munkából befolyó tiszta jövedelem a magyar gymnastikai intézet alapítókéje gyarapítására fog fordíttatni.

„(Római lapirodalom.)“ Fővárosunkban a következő román lapok s folyóiratok jelennek meg: „Concordia“, politica lap. Megjelenik hetenkint kétszer. — „Aurora romána“, szépirodalmi lap. Megjelenik havonként kétszer. — „Sperantia.“ Szépirod. és tud. tartalommal. Megjelenik évenként nyolczszor. — „Strigoiul“, gunylap, hetenkint egyszer. — Erdélyben jelenik meg a „Gazetta Transilvaniei“, Brassóban. Megjelenik hetenkint kétszer politikai tartalommal. Ennek társapja: „Folia“ vegyes tartalommal. „Telegraful romanu“, politikai lap. Megjelenik Szebenben, hetenkint kétszer. „Amicul scolai“ tanodai hetilap. Megjelenik hetenkint Szebenben. — „Organu pedagogicu“, hason irányban. Megjelenik havonként Szebenben. Mindnyája latin betűkkel.

— *(Egészségtani folyóirat.)* Mint figyelemre méltó irodalmi tüneményt említi, hogy „Der Hausarzt“ (A házi orvos) czim alatt Bécsben mult ősz óta egy népszerű egészségtani hetilap jelenik meg, mely, mint ekkorig egyedül a magamében, Bécs s a külföld szakértői közreműködése mellett feladatának kiválóan igyekszik megfelelni. E lapban úgy az egyes ember, mint az egész társadalom egészségi jólétére vonatkozó legkülönbözőbb tárgyak könnyen érthető, népszerű módon adatnak elő. Azon nagy fontossággal fogva, melyet újabb időben a tudomány és különösen az egészségtan népszerűsítésének méltán tulajdonítanak, e vállalat korszerűségét és közhasznúságát el kell ismernünk és ohajtanunk, bár a népszerű egészségtan minálunk is megtalálja szakavatott képviselőit. E tudomány roppant haladásokat tesz külföldön, míg mi itthon még mindig a recept-firkálás művészetét bűnöljük. A nevezett lap minden szerdán jelenik meg, és minden egyes kötete maradandó becsei családi könyvet képez. Ára 2 ft. 50 kr., egész évre 5 ft. oszt. ért.

— *(Toldy Ferencnek „Magyar költészet története“ czimú munkáját Steinacker Gusztáv németre fordítja le.)* — *(„Korány“ czim alatt)* a kolozsvári ref. főiskolai ifjúság albumot ad ki, saját könyvtára gyarapítására. Az előfizetési pénz, 1 ft. május 15-ig Kolozsvárra b. Wesselényi Miklóshoz küldendő. — *(Kisfaludy regéi német fordításban.)* Máchik József tanár, Kisfaludy Sándornak, „Somlyai verszűret“ és „Ecségvár“ czimú szép regéit németre fordította s regéj 1 ft. árt. előfizetést hirdet. A tiszta jövedelem az akademia palotájára lesz szána. — *(„Magyar fényképezés“)* czimú kézikönyvre hirdet előfizetést 3 ft. árt. Tömörösi László, okleveles gyógyszerész. E téren, irodalmunkban ez lesz az első munka. A legjelesebb külföldi szerzők művei után van dolgozva, s különösen a fényképezést vegytani oldalára lesz nagy figyelemmel, s a photographia titkaiba kívánja bevezetni az olvasót. Az előfizetési pénz az „Gyógyszerészeti hetilap“ szerkesztőségéhez (Pest, alduasor 3 sz.) küldendő.

— *(Magyarország tiszti névtára)* tökéletesen elkészült, s az előfizetők számára még e napokban szétküldetik.

— *(Uj lap.)* Batizfalvy István mint szerkesztő, Hornyánszky és Hummel, mint kiadók, előfizetést hirdetnek. „A magyar nép lapja“ czimú, s minden tizedik nap egy iven megjelenő képes lapra, mely május 1-jén fog megindulni. Előfizetési ára négy óra 1 ft. 40 kr.

Művészeti hírek.

— *(A meggyelet)* igazgató-választmánya, legutóbbi ülésében a részvényesek közti kisorsolás végett a következő festmények megvásárlását határozta el: 1) „Huszárbuscu“, vízfestmény Goebel Károlytól (40 ft); — 2) tájkép Markó Ferencztől (400 ft); — 3) női tanulmányfő, Mácsik Máriától (80 ft); — 4) bajorországi havasi tájkép, Rollmanntól (150 ft); — 5) részlet a bugaczi pusztáról, Ligeti Antaltól (65 ft); — 6) még egy részlet a bugaczi pusztáról, ugyanattól (75 ft); — 7) „Stella, római leány“, Than Mórtól (160 ft).

— *(A bécsi mártírhavi műtárlatban)* kiállított történeti festmények között, a három legjelesebb mű, magyar művészek teremtménye volt. „II. Lajos király holttestének megtalálása“ Székely Bertalantól, — „Ábrahám kiköltözése“ Molnártól, — s „Angelika és Medon“ Than Károlytól. Mind a három művész magyar, és Pesten lakik. Az első mű a compositio természetessége s a tárgy költői fölfogása által, — a másik kettő pedig inkább az iskolai szabályszerűség által tűnik ki.

— *(Couqui Claudina.)* a bécsi Kärntnertheater-színház első táncművésznője, a nemzeti színpadon vendégzerepleni fog; még pedig e hó 8-án a „Szerelmes ördög“-ben, 10-kén „Gizellában“-ban, 13-ikán „Katalin, a rablóvezér“-ben, 15-dikén „Robert és Bertrand“-ban s azzal addandó táncgyegyvelegben. 17. és 20-kán „Farsangikalandok“-ban lép föl.

— *(Engel József)* Rómában lakó jeles szobrász hazánkba, a fővárosból több rendbeli megbízást kapott. A többek közt nála gr. Nádasdy Lipótné carrarai márványból egy Amor-szobrot rendelt meg.

— *(Magyar zene külföldön.)* Balázs Kálmán debreczeni zenetársulata e hó elején Sz. Pétervárra indult, hová, kedvező föltételek mellett öt hónapra szerződést kapott.

— *(Réthy és Tóth Soma.)* a nemzeti színház volt kedvencz tagjai, a budai népszínházhoz vannak szerződöttve, ami e különben is élelmes színház előadásait még érdekesebbé teszi.

— *(Türr aldbornagyáné)* a budai népszínház egy dalnévceske küldésével lepte meg. Címe La Mascharatte.

— *(Uj dráma a budai népszínházban)* A „Rosz eszközök“ vagy „Aba Sámuel“ czimú drámát, melyet a legközelebbi Teleki-féle pályázat alkalomával két bíráló sok tekintetben a pályanyertes „Laczkfi Imre“ fölé emelt, szerzője engedelmével először a budai színházban fogják színre hozni.

— *(Magyar színészet Uj-Pesten)* Keszi József igazgatása alatt Uj-Pesten magyar színészek üttötek tanyát, s daczára, hogy a lakosság többnyire német ajku: a magyar színtársulat szép pártolásban részesül.

— *(Az újvidéki szerb színház Szigligetihez)* közönség-iratot intézett, a miért „Szökött katoná“ czimú darabját szerb nyelvre fordíttatni engedé. E darabot Páncsován és Zimonyban egyszer, Belgrádon kétszer, Újvidéken pedig már háromszor adták, s mindannyiszor a közönség osztalan tetszésével találkozott.

— *(Rózsavölgyi és társa műkereskedésében)* következő új zeneművek jelentek meg: „Magyar gazdaasszonyok csárdása.“ Zongorára szerző és a magyar gazdasszony-egylet tagjainak ajánlja Nyizsnyay Gusztáv. (73-ik műve). Ára 54 kr. — Továbbá: „Korcsmárosné börtöné...“ népdal, zongorára átírta Zách János. (4-dik mű). Ára 80 kr.

— *(„Két dal“)* czimmal új zenemű jelent meg Kugler és Esmann. Vecsey Sándor két költeményére szerző Németh János. Ugyancsak e zeneszerzőtől, a „Divatcsarnok“ műmellékletekben megjelent „Vilma dalai“ czimú zenedarab is kapható Treichlingernél. A mű Balázs-Bognár Vilma urnőnek van ajánlva.

Utcavilágítás.

Ugy látszik, minél inkább haladunk a korban; minél terjedtebb közt nyerne a természetani tudományok: a mesterséges fény és világosságban a gyertya és lámpa helyetteseiben annál jelentékenyebb, annál jutányosabb pótlókokra bukkanunk. Az ővilágban fátyla, a keresztényiség üldözöttesekor embertest, utóbb olajjal törekvének bár kicsinyben is megadni azt, mit a lenyugovó nap magával elvive. Az első nagyon költséges, a második kegyetlen, a harmadik hasznos volt annak, ki azt kezelte, de a világítás eszméjének egyik sem felelt meg.

A XVI. század kezdetén gyertyát égettek ablakokban; de mert ez is nagyon korlátolt tere derítő fényt; ugyanazon század végefelé részfezekabban szurkot kezdettek égetni; miket utcák sarkain meggyújtva, habár nemis egész tere, legalább bizonyos távolra noha bűzös de mégis sugárzóbb fényt terjesztettek.

A XVII. században már lámpákra bukkantunk, s kivált nagyobb városokban oly emberekre, kik csöndre és rendre ügyeltek. E lámpafény azonban csak téli hónapokban alkalmaztatott: nyári éjeken a hold mosolygó sugárára támaszkodtak. De a lámpáknak igen sok neve van, s ezek szerint a fény is majd kormosabb, majd derültebb színből mutatkozott; a reá következő század tehát lámpajavítással foglalkozott, míg jelen századunkban, tán épen mikor a legnagyobb tökélyre jutandottak: előléptették a gázt, s olajbácsit kiugrottak.

Azonban az utcavilágításnak is megvan a maga története; tartunk tehát rendet évszázabban és ama módokban: melyek hiteles adatok nyomán esemény és tökély gyanánt tekinthetők.

Az ókor történetével kezd első tünk föl Libanios, ki „Panegiris Antiochia“ czimú művében így szól: Solis porro faciem aliae faces excipiant, quae illum Aegyptiorum lucernarum accensionem longe superant, — (A nap fáklyáját más fáklyák váltják föl utóbb, de ezek az egyiptombeli lámpáknak fényét nagyban fölmúlulják.) Hac una re differt nox a die apud nos, nempe specie luce — (ez egyben különbözik nálunk éj a naptól t. i. birunk legalább világosság színével).

Procopius, szomorubb emlékezzettel köti össze a világítás ügyét. „Refert: a Caesare Justiniano omnes publicas Urbium plateas ita exhaustas, ut in posterum nulla essent medicorum magistrorumque honoraria, nulla publicorum aedi-

ficiorum cura, nulla Urbibus in communi luminum procuratio.“ — (Mondja ugyanis: hogy Justinianus császár a városok minden nyilvános téreit annyira kimerítette, mikép jövőre sem orvost, sem mestereket nem fizethetnek, gondot a nyilvános épületekre nem fordíthatnak, a városok közvilágításáról pedig sem lehet).

Rómában nem vagyunk tisztában. Ammianus Marc. azonban Caesarról szállván, ezen következőt tette meg: „Vesper per tabernas palatibatur et compita quaesitando graeco sermone: quid de Caesare sentirent, et confiderent agebat in Urbe, ubi pernoctantium luminum claritate diurnum solet imitare fulgorem.“ — (megjelent estenkint a nyilvános helyeken és csarnokokban, görög nyelven tudakozódván: mint éreznének Caesar föl; aztán bizalmasan kelekedett a városban, hol az éjenkint égő lámpák fénye versenyt küzdte a nap ragyogásával.)

Tacitusban Nero alatt föltöte fájdalmas sorokat olvasunk a keresztényekről:

Atque ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urebantur, (és miután letűnt volna a nap, éji világítás helyett őket égettetek, t. i. a keresztények). Sulpitius, Juvenalis és Seneca is fölemlíti e hallatlan kegyetlenséget a keresztények üldözöttesének. Ez szomorú világítás volt!

Tartsunk most rövid szemlét az évszázadokon. 1524-ben Párisban parancs adatott, hogy esti 9 óra után az utcáit albakokban gyertya gyújtassék; 1558-ban az utcák sarkain részvényekben már szurkot égett, de ezt nemsokára lámpák váltották föl, 1667-ben pedig már rendörök is jártak az utcákban, de mindezen intézkedés csak téli hónapokra szorítkozott. — Európa egyéb városaiban következő években állott be az éji világítás.

London 1668-ban világítottatott ki, először tehát akkor, midőn Páris utcáin már lámpák oszták a fényt, s rendörök szemfüleltek.

Haga 1553-ban először nyert éji fényt, de tán ehez akkor nagyon költséges intézkedés megszűnven, 1678-ban megmeg életbe lépett.

Koppenhaga 1640-ben, Amsterdam 1669-ben, Hamburg 1675-ben kapta az első éji kivilágítást, s a nevezett évszázaktól mind a három városban mai napig rendszeren folytatattik, most már bizonyosan gázal.

Berlin 1679; Bécs 1687. — Lipcsé 1702. — Drezda 1703. — Buda 1704. — Frankfurt 1705. — Kassel 1721. — Halle 1728. — Göttinga 1735-ben nyerték az első éji kivilágítást.

Pozsony 1741. Róma csak 1787-ik évben látott először éji kivilágítást. Olaszokban csak Panormo és Venecza érdemel említést, melyek az említett évek után szintén nemsokára kivilágítottak; nagyszerűségeknél Madrid hozandó föl, mely fény és világosságban, gond és csinban a világvárossal, Londonnal vetélkedik. S. E. A.

Régi magyar levelek.

A budai és pesti bírák és polgárok Budán 1597. május 16-án kelt levele.

(A zay-ugróci levéltárból.)

Keoszeonetwnket es mindeon tisztossegeos Zolgalatunkat anyanlyuk kegdnek mint nekwn reghj bizodalmas Vrnunknak es baratunknak. Kevanunk az mindeonhato Istentul kegdnek mindon lolkj es testj iokat, egeseget, bekeosegot, es mindeon dolgokban is elomogentelt megadatnj. Toaabba, meghozak minekwn az kegd levelet, melybol megertotwk, hogj kegd ir az Nagy Janos dolga felol, hogj miben allion dolga tuttara adgiuk lgneg. Azert azt irhattuk kegdnek, hogj az mit kegd ir az arany felol, es az hatra maradak sarca felol, abbol minekwn sem w Nagysa felol, sem kegd felol semmj ketsegwnk ninczen, mert tudgiuk hogj w Nagysa is koroztyen embor, s kegielmedis az. Azert tudgiuk, hogj sem w Kaga, sem penig kegd nem kevannya az mj niomorusagunkat. Azert azt irhattuk Nagj Janos dolga felol hogj ez elmult Pentokon, w Nagas levelet mindgiarast az Begler bekehez vittek, es mies osue gjwlv gn, azonban hiuata az Begler bek, mint az Vaczj vrainmal egyetomben, es mikor ott szoluan beszeluen az Passaula, mindgiarast egj himrondo Jwue hozaia, es azt monda, hogj Tatad megvottek az Magiarok. Azonban az Passa elkwde elole, es azt monda, hogj masnap ismeg oda meonniwnk hozaia, de masnap wgian bizonios keppen meghozak negj, hogj wgian megvottek, es az az Buda-

Pass Vrbaz birot mindgiarast fogasgra kwdei masod magauval az Toronyban, adal vadolta, hogj w tutta Tatanak megvetelet, es meg nem mondotta: es minket is ily fortelyban fogaltanak, hogj mj nalunk eszinek isznak az rabok, Azert megtiltottuk, hogj ezvtan, se hazunknal ne eoegytek nek, igianak, se penig velok ne beszellywnk, mert mindon dolgot mj izenwnk meg twlok oda ki, es nagj fizetessel szabadtottak meg bennwnket, mer-egnehanyunknak feielis elmont volna miatta, Ha az igaz Isten az Idegonok kozzwl gjamolt nem tamasztott volna. Azert kerwnk, mint bizodalmas vrnunk, hogj w Nagas elottis legioen kego minden io szollo mellettwnk mert iwt Nagas az mj szolgaltunkban semmit ne ketolkodnek, de semmj olly modunk ninczen benne, hogj fejnwk rea meronk vetnj, hanem az istenertis keriwk w Nagat, hogj tallaljen jobb modott benne. Isten eltesse kegdet nagj io egesegeben. Datum Bude 16. die majj. Anno 1597. Budaj es Pestj Birak es Polgarok, kegdnek mindenkor hiven szolgálnak.

Czimirat: Az mj tiszteleto, es Vitezlw bocsewletes Vrnunknak Bornemisza Jacak deaknak Vy warban adassek ez leuel. — Közli Balogh Lajos.

Apróság.

— *(Valami a lengyel zsidókról.)* Staszow lengyelországi várost az oroszok elfoglalván, kirabolák; de utatásul volt nekik adva, hogy csak a keresztények közt fosztogathatnak, a zsidókat pedig, kik külön városrészekben laktak, s a fölkelésben különben sem vettek részt, kímélni tartoznak. A mint a fosztogatás véget ért, az izraelita község az összes szakkmányt 500 rubelen megvásárolta s az oroszok kivonulása után, előbbi tulajdonosainak ingyen szolgáltatva vissza.

Csipkebokor.

Tisztelem a csizmadia-czéhet.

Becsülök én mindenféle embert
A királytól le — a vízholdóig,
Becsülöm a felelős minisztert
Le — egész az abszolút — szabóig,
Rothschildnél nem kevesebbre nézek
Egy koldust, az Isten feje végett;
De felelt minden fajta népnek
Tisztelem a csizmadia-czéhet.

Gondoljátok, hogy tán csufolódok?
Hígyjétek, hogy lelkeimből beszélek.
Igy görbüljek meg, így, mint az újom,
Ha nem igaz most bennem a lélek!
Meg is verne mindjárást az Isten,
Küldene rám szomjuságot, éhet,
Ha őszintén, tiszta szíveimből nem
Tisztelem a csizmadia-czéhet.

Az igaz, hogy keze műve nélkül
Mindnyájan a vízbe, sárba lépnék,
S kaphatnánk, piros lábainkkal,
A szemeten, mint kakasunk, jércénk.
Ó az, ó, ki, nem hágy meztláb,
Öntven nekünk csizmakat, cipéket,
De nem ez az, amiért leginkább
Tisztelem a csizmadia-czéhet.

Elmult már, de még se nagyrégen volt:
Hogy e nemzet elvedlé ruháját,
S mint idegen nép rongyába burkol —
Cziczomákkal peczelte föl állát:
Csak egy volt, ki soha sem vedlé el
Fényes tollát, mit a sors megtépett,
Csak egy volt, ki hű maradt fájához.
Tisztelem a csizmadia-czéhet.

Oh de hányszor gunyunk tárgya leve,
A zsinóros, szép magyar nadrágról!
„János mester! sir a bolha benne.“
Kiáltott rá, aki csak hozzá fért.
De a szegény, becületes jámbor
Jánosmester még büszkében lépett,
Inkább szánta, mint gyűlölte e fajt...
Tisztelem a csizmadia-czéhet.

Ha szent István diszes oltárképen
Viselheti a magyar nadrágot:
Mért volna az bárkiné is szegény?
Ezt gondolta, így vett bátorságot. —
Es mi tőle, róla vittünk mustrát
Most, hogy Isten megszálta e népet:
Ime, ezért becsülöm én szívből,
S tisztelem a csizmadia-czéhet.

Pájer Antal.

ÁRJEGYZÉKE

legújabb magyar könyveknek,

HECKENAST GUSZTÁV

kiadó-hivatalában Pesten.

egyetem-utca 4-ik szám alatt megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

Jósika Miklós. A két mostoha. Történelmi regény. Két kötet. Kis 8-rét (234, 253 lap) fűzve 2 ft.

Jókai Mór. Felfordult világ. Két rész egy kötetben. Kis 8-rét. (180, 116 lap) fűzve 1 ft. 50 kr.

Jósika Julia. Való és költött. Novellák és vázlatok gyűjteménye. Három kötet. K. 8-r. (230, 222, 207 l.) fűzve 3 ft.

Katona József. Bánk bán. (Remekirő VII.) Dráma öt szakaszban. Gyémántkiadás. 242 lap. A szerző arcz. Fűzve 70 kr. Diszkötésben 1 ft.

Tompa M. Regék és népregék. Külön kiadás. — Diszkötésben 3 ft. 50 kr.

Első Napoleon császár élete. A leghitelesebb kútfők után. Czim-képes harmadik kiadás. Kis 8-rét. (504 lap) fűzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.

Irodalmi kincstár. Gyémánt-kiadás. V. — VI. Külföldi iant. Magyar költők műfordításai külföldi remekirőkből. VII. Emlékkönyv. A legjelesebb magyar költők szomszédított mondatai. VIII. Epigrammák. Ára egy fűzetnek fűzve 70 krajczár. Diszkötésben 1 ft.

Szász K. A vers-szavazás elméleti és gyakorlati kézikönyve. 8-rét. (316 lap) fűzve 1 ft.

Polgárosodás. Irta Arisztidesz. Nyolczadrt. (X. 168 lap.) Borítékba fűzve 1 ft. 20 kr.

Asbóth Lajos emlékiratai az 1848-ki és 1849-ki magyarországi hadjáratból. Két kötet. 8-rét. (I. 288, II. 160 lap.) Borítékba fűzve 3 ft.

Lauka Gusztáv. Szellemi szikrák. Nevezetesebb emberek köz- és magánéletbeni elmés rögöit, zesei és éleves mondatai. 8-rét. (XVIII. 304 lap.) Borítékba fűzve 2 ft.

Falusi könyvtár. II. Úgyes Mari. A kis konyhakertész, vagyis alapos oktatás a zöldség-termesztésben. Metzger műve után magyarítá István bácsi. 8-rét (128 lap) fűzve 50 kr.

Dr. Zlamál Vilmos. A marhavész s annak oltása. mint az egyedül biztos szer a marhavész szelidítésére s végképeni kiirtására. 8-rét. (140 lap) fűzve 80 kr.

Magyarország gyümölcsészete színezett rajzokban. Hazánk elsőrangú gyümölcsészei közreműködésével szerkeszté Girókut P. Ferencz, a „Falusi Gazda” szerkesztője. 1-4-ik füzet. Hat fűzetnek, melyben 24 színezett gyümölcskép, ugyanannyi átmetszeti rajz van, leírással együtt 10 ft.

Jósika Miklós munkái, új folyam. 52 kötet. Egy-egy kötet 80 kr.

1-4. **Jó a tatár.** Regény. Négy kötetben. (192, 170, 193, 184 lap, 8-rét) fűzve 3 ft. 20 kr.

5-6. **Pygmalion, vagy egy magyar család Párisban.** Két kötet. (232, 208 lap 8-rét) fűzve 1 ft. 60 kr.

7-10. **Régiebb, és újabb novellák.** Négy kötet. (231, 243, 242, 247 lap, 8-rét) fűzve 3 ft. 20 kr.

11-13. **A tudós leánya.** Három kötet. (I. 279, 248, 250 l., 8-rét) fűzve 2 ft. 40 kr.

14-16. **A gordiusi csomó.** Regény. Három kötetben (224, 220, 196 lap) fűzve 2 ft. 40 kr.

17-19. **Regényes képletek.** Három kötet. (223, 240, 212) fűzve 2 ft. 40 kr.

20-22. **A rejtett seb.** Regény. 3 kötet. (207, 191, 220 l., 8-r.) fűzve 2 ft. 40 kr.

23. **Egy kétemelekes ház Pesten.** Novella egy kötetben. Nyolczadrt. (195 lap) fűzve 80 kr.

24-26. **A szegedi boszorkányok.** Regény. Három kötet. 8-rét (213, 208, 184 l.) fűzve 2 ft. 40 kr.

Jósika Miklós. Második Rákóczi Ferencz. Nyolcz kötet. (kis 8-rét) fűzve 4 ft.

A magyar nemzet classicus írói. Harmadik évi folyam. 4-7-tes évi folyamának ára 5 ft.

Tartalom: Virág B. munkái 1-5. — Bajza J. munkái 3-4. Az első két évi folyam ugyanazon áron meg folyvást kapható.

Stifter Adalbert. Költői vázlatok. Németből. Czimképpel. (415 lap, 8-rét) fűzve 2 ft.

Diszkötésben 3 ft.

Figyelemztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, a hol könyvkereskedés nincs. — Megrendelések a fennhírdetett könyvekre egyenesen a fennevezett kiadó-hivatalhoz intézhetők, a mely a szétküldést pontosan posta-utón eszközöndi, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 ftot tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételekor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

Dr. Konek Sándor, a magyar királyi tudom. Egyház-jogtan

kézikönyve. Különös tekintettel a magyar szent korona tartományaira. I. kötet. 8-rét (368 lap). A második körülbelül hasontérjedelmű füzet külön előszóval, tartalomjegyzékkel és részletes tárgymutatóval folyó évi május hóban fog megjelenni. — Ára e két fűzetnek fűzve 4 ft. 50 kr.

Magyar törvénytár. II. Az ideiglenes törvénykezési szabályok. a hivatalos szöveg szerint összehasonlító, kiegészítő, a kétes helyeket fejtegető és megvilágosító jegyzetekkel, példákkal s azon ideiglenes törvénykezési szabályok életbejuttatása óta jogrendszerünkre vonatkozólag érkezett királyi leiratokkal kísérve Lővész György köz- és váltó-ügyvéd által (16-rét, 192 lap) fűzve 60 kr.

Függelék az ideigl. törvénykezési szabályokhoz. Az új törvénykezési rendszer behozatala óta kibocsátott szabályrendeleteknek hiteles adatok nyomán összeállított teljes gyűjteménye. Nagy 8-rét (124 lap) fűzve 80 kr.

Ökröss Bálint. Általános törvénykezési eljárás peres és perenküli ügyekben, a legújabb törvényhozás szerint. Felvilágosító jegyzetekkel és kimerítő írománpéldákkal, bírák, ügyvédek s a közélet használatára. 1863. Fűzve 5 ft.

Ökröss Bálint. Magyar polgári magánjog az 1848-ik év törvényhozás és az országbírói tanácsokmány módosításai nyomán, átdolgozott és bővített második kiadás. Fűzve 5 ft.

Mikes Kelemen törökországi levelei. A szerző saját kézirataiból életrajzi értekezéssel, közli Toldy Ferencz. Két kötet. (I. 224, II. 246 lap, 8-rét) fűzve 1 ft. 50 kr. Velinapíron diszkötésben 3 ft.

Az Árpádok kora. Képek Magyarország történetéből. Készíté Gelger Péter N. János, tervezte és magyaráta dr. Wenzel Gusztáv, pesti egyetemi tanár s magyar tud. akadémiai r. tag. 1862. Haránt-nagyretben. Diszkötésben 18 ft.

Kautz Gyula, jogtudor. Politika vagy országásztan, tekintettel a két művelt világörész államintézményeire és törvényhozására rendszerez kézikönyvül. Nagy-8-rét. Két kötet, fűzve 4 ft.

Kautz Gyula. Nemzetgazdaság- és pénzügytan. Rendszeres tan- és kézikönyvül. Fűzve két kötet 4 ft.

Horváth Mihály, dr. Magyarország történelme. Ujjonnan átdolgozott második kiadás, hat kötetben. I-6 kötet: **A magyar nemzet Európába költözésétől 1301-ig.** II-6 kötet: **Az Árpádok kihalásától a mohácsi átközöttig.** III-6 kötet: **A mohácsi átközöttől a linzi békekötésig.** IV. kötet. I. Leopold trónra léptétől a szatmári békekötésig. A négy kötetnek ára borítékba fűzve 10 ft.

Ismerettár. Nélkülözhetlen segédkönyv, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből lehetőleg minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorosatos rendben megismertet. I-VIII. kötet. (A-Ptolemeusok.) Ára egy kötetnek 1 ft.

Az egész munka tíz kötetben teljesen meg fog jelenni.

Jókai Mór. Téli zöld. Regék és elbeszélések az ifjúság számára. Diszkötésben 4 ft.

Sárvári Eöry Andor. A madárvilág, vagyis mulatva oktató rakról. Fiatalok számára. 80 ábrával. (171 lap, keskeny 4-r.) fűzve 1 ft. 50 kr.

Sárvári Eöry Andor. Az állatország képekben. A mulatni szerető ifjúság használatára. Nagy-8-r. 122 fametszvényvel (247 lap.) Borítékba fűzve 2 ft.

Ollendorff H. G. eredeti angol nyelvtani új tanrende, melyet követve, néhány hónap alatt lehet olvasni, írni és beszélni tanulni. A magyar tanulók használatára átdolgozta Egan James, r. tanár a pesti kir. egyetem, városi főreál és kereskedelmi akademiánál stb. Nyolczadrt. (384 lap) fűzve 1 ft. 50 kr.

Schwiedland Frigyes. Francia nyelvten. (364 lap, 8-rét) fűzve 1 ft. 50 kr.

15-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Pest, aprilis 12-én 1863.

Előfizetési feltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (január—december)	10 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.

Dr. Wenzel Gusztáv.

Századunkban, midőn a tudomány hatalomná és a nemzetek befolyásának egyik feltételévé lön, illő: hogy ezen nagy horderejű tényező képviselői tiszteletben, elismerésben részesüljenek.

Ezen megjegyzést kellett előre bocsátunk, mielőtt dr. Wenzel Gusztávot, hazánk egyik fáradhatlan tudósát a jog és történelem terén, e lapok hasábjain is bemutatnunk volna.

Eddig lefolyt élete és munkásságának rövid vázlatát következőben adhatjuk:

Atyja huszárkapitány levén, első neveltetését a milanoi katonanöveldében nyerte, a mely pályát azonban a tudományok iránti előszeretettől abban hagyta. Gynmasiumi éveit részint Veszprémben, részint Váczon végezvén, jogi pályára lépett, melyen mostanig megmaradt. Első jogi tanulmányait a pesti m. kir. egyetemen kezdé, s már ifjú korában több pályakérdés alkalmával nyertes lön.

1840-ben lett jogtanár az akkor még fennállott Theresianumban Bécsben, hol mint a magyar fiatalság procuratora 1849-ig működött. — Azóta a pesti m. kir. egyetemen jogtanár, tanítványai tiszteletének és szeretetének tárgya. Jelenleg a magyar magánjog, jogtörténet és bányajog rendes tanára. Előadásait az elmélet és gyakorlatra való párhuzamos tekintet teszi érdekessé, tanulságossá; ehhez járul történelmi ismereteinek gazdag tárháza; valamint a számtalan utazás, különféle életviszonyok, bel- és külföldi tudósokkal való folytonos érintkezés által szerzett általános ismeret, tapasztalat és életfilozofia. Mindezek, valamint jogtörténeti terjedt ismeretei eredményezik, hogy a magyar fiatalság töle a magyar jogot nem elszigetelten, hanem más jogrendszerekkel összehasonlítva és jogtörténetileg kifejtve tanulhatja meg, mely oldalra, — bár mint tiszteljük Kelemen, Frank stb. más irányú ér-

Dr. WENZEL GUSZTÁV.

mint ezen fejlődés által elért igazságok elmélete és összege. Nem akarunk e két iskola felett itéletet hozni: annyi azonban áll, hogy a jogtörténeti iskola keletkezése a történeti mélyebb, alaposabb tanulmányokat hathatósan elősegítette.

Wenzel Gusztáv is beutazta hazánk nagy részét, átkutatott nyilvános és magán levél-

tárakat, nem kimélve időt, fáradságot és költséget. Hazánk történetét, jogéletét illető több becses adatot tett közzé. E működésért való elismerés következtében bizatott meg a m. Akademia történeti osztálya által az új „Árpádok okmánytár” szerkesztésével és kiadásával, mely munkának eddigelé 4 kötete jelent meg.

1847-ben választott meg levelező, 1858-ban pedig rendes tagnak, s azóta Akademiánk legmunkásabb, legbuzgóbb tagjainak egyike. A 49 után bekövetkezett nehéz időkben, midőn a tudományokra is hatott az általános lehangoltság, midőn meggyérültek az akadémiai felolvasások, azon időben is igen gyakran találkozunk dr. Wenzel G. nevével az értekezők névsorában.

Onálló kiadott munkái: „Osztrák általános bányajog (1856), „Osztrák polgári törvénykönyv” magyarázata, egy nagy vastag kötet; és most legújában jelenik meg tőle: „A magyar és erdélyi magánjog rendszere” (eddig két füzete jött ki). Ezen munkában, más jeles oldalait elmellőzve, különösen megemlítendő azon jelenség, hogy az újabbak közt (érttem a jelen századot) ő az első, ki Magyar- és Erdélyország magánjogát, történeti fejlődés, rokonság és hasonlatra való tekintettel, mint ugyanazon alapu és eredetű jogot, együttesen tárgyalja. Ezen onálló munkáin kívül számos értekezését és közleményét találjuk tudományos folyóiratainkban.

Ennyit az érdemes férfi munkásságának ismertetéséül. Szolgáljon ez is példányul, hogy miként lehet alapos tanulmány és szorgalom által állást, elismerést és hírnevet szerezni; szolgáljon ez ösztönzésül azoknak, kik hasonló pályára törekzenek, mert az alapos tanulmány oly kincs, mely már a mi viszonyaink közt sem értéktelen s nem marad elismerés nélkül.

H. P.